

„Eesti keele arengukava 2011–2017” elluviimise vahearuanne (2011–2012)

Sisukord

1. Sissejuhatus	6
2. Lühülevaade 2011. ja 2012. aasta peamistest saavutustest ja probleemidest	7
3. Meede 1: kirjakeele ühtsuse, üldarusaadavuse, asja- ja ajakohasuse tagamine	10
3.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang	10
3.2. Strateegiline eesmärk	10
3.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos	11
3.4. Tegevused	11
3.4.1. Pidevad tegevused	11
3.4.2. Konkreetsete tegevused	12
3.4.3. Takistused	12
4. Meede 2: eesti keele uurimine ja keelekogude arendamine	13
4.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang	13
4.2. Strateegiline eesmärk	14
4.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos	14
4.4. Tegevused	15
4.4.1. Pidevad tegevused	15
4.4.2. Konkreetsete ülesanded	16
4.4.3. Takistused	17
5. Meede 3: eesti keele keeletehnoloogilise toe arendamine	18
5.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang	18
5.2. Strateegiline eesmärk	19

5.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	19
5.4. Tegevused.....	19
5.4.1. Pidevad tegevused	19
5.4.2. Konkreetsed tegevused.....	19
5.4.3. Takistused.....	21
6. Meede 4: eesti keele valdamise tagamine, eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine ning eesti keele kasutamiseks võimaluste loomine eestikeelses üldhariduses	22
6.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang.....	22
6.1.1. Õppekavaarendus.....	22
6.1.2. Õpikud, sh eesti keele õpikud ja teised eesti keele alased materjalid	23
6.1.3. Õpetajate välja- ja täiendusõpe	23
6.1.4. Eesti keele õpetamine ja kooli keelekeskkond.....	24
6.1.5. Õppetööviline eesti keele alane tegevus	24
6.1.6. Õpetajate kooliväline tegevus.....	24
6.2. Strateegiline eesmärk.....	25
6.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	25
6.4. Tegevused.....	25
6.4.1. Pidevad tegevused	25
6.4.2. Konkreetsed tegevused.....	27
6.4.3. Takistused.....	27
7. Meede 5: eesti keele oskuse tagamine ning eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine muukeelses üldhariduses	28
7.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang.....	28
7.2. Strateegiline eesmärk.....	29
7.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	29
7.4. Tegevused.....	29
7.4.1. Pidevad tegevused	29
7.4.2. Takistused.....	30

8. Meede 6: kutsehariduse õpilaste eesti keele oskuse tagamine.....	31
8.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinnaang.....	31
8.2. Strateegiline eesmärk.....	32
8.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	32
8.4. Tegevused.....	32
8.4.1. Pidevad tegevused	32
8.4.2. Konkreetseid tegevused.....	32
8.4.3. Takistused.....	33
9. Meede 7: eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses	34
9.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinnaang.....	34
9.2. Strateegilised eesmärgid	35
9.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	35
9.4. Tegevused.....	36
9.4.1. Pidevad tegevused	36
9.4.2. Konkreetseid tegevused.....	36
9.4.3. Takistused.....	36
10. Meede 8: eesti keele piirkondlike erikujude arendamine Eestis	37
10.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinnaang.....	37
10.2. Strateegiline eesmärk.....	38
10.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	38
10.4. Tegevused.....	38
10.4.1. Pidevad tegevused	38
10.4.2. Konkreetseid tegevused.....	38
10.4.3. Takistused.....	39
11. Meede 9: väliseestlaste eesti keele oskuse säilimise toetamine	40
11.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinnaang.....	40

11.2. Strateegiline eesmärk.....	40
11.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	41
11.4. Tegevused.....	41
11.4.1. Pidevad tegevused	41
11.4.2. Konkreetsed tegevused.....	41
12. Meede 10: viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse toetamine	42
12.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang.....	42
12.2. Strateegiline eesmärk.....	43
12.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	43
12.4. Tegevused.....	43
12.4.1. Pidevad tegevused	43
12.4.2. Konkreetsed tegevused.....	43
12.4.3. Takistused.....	44
13. Meede 11: eesti keele arendamine võõrkeelte kontekstis ning eesti keele rahvusvahelise esindatuse tagamine	45
13.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang.....	45
13.2. Strateegiline eesmärk.....	46
13.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	46
13.4. Tegevused.....	46
13.4.1. Pidevad tegevused	46
13.4.2. Konkreetsed tegevused.....	46
13.4.3. Takistused.....	46
14. Meede 12: keeleseaduse täitmise järelevalve	47
14.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang.....	47
14.2. Strateegiline eesmärk.....	48
14.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos.....	48
14.4. Tegevused.....	48

14.4.1. Pidevad tegevused	48
14.4.2. Konkreetsed tegevused	49
14.4.3. Takistused	49
15. Meede 13: keeleteavitus	50
15.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinnaang	50
15.2. Strateegiline eesmärk	51
15.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos	51
15.4. Tegevused	51
15.4.1. Pidevad tegevused	51
15.4.2. Konkreetsed tegevused	52
16. „Eesti keele arengukava 2011–2017” rakendusplaaui 2011–2012 täitmine ja rahastamine	53
Lisa 1. Eesti keelenõukogu ettepanekud „Eesti keele arengukava 2011–2017” edasise elluviimise soodustamiseks	69

1. Sissejuhatus

Eesti keele arengukava elluviimise vahearuanne (aastad 2011–2012) tugineb Vabariigi Valitsuse poolt 26. novembril 2010. a heaks kiidetud „Eesti keele arengukavas 2011–2017” (edaspidi *EKA*) fikseeritule: „Arengukava elluviimist juhib Haridus- ja Teadusministeerium ning hindab Eesti keelenõukogu koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga. /.../ Arengukava elluviimise vahearuanDED koos arengukava ning rakendusplaani muutmise ja täiendamise ettepanekutega esitatakse Vabariigi Valitsusele iga kaheaastase perioodi lõpus.”

Vahearuanne (edaspidi *aruanne*) on valminud Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Eesti keelenõukogu koostöös. Infot aruande koostamiseks on andnud enamik arengukava põhitäitjatena märgitud institutsioonidest. EKA elluviimist kirjeldatakse vahearuanDES kõigi 13 meetme kaudu järgmiselt: konkreetse keelevaldkonna lühiiseloostuse ning mõjuhinnangu järel esitatakse valdkonna strateegiline eesmärk koos indikaatorite ja eesmärgi saavutatavuse prognoosiga ning kirjeldatakse EKA-s vajalikuks peetud tegevuste sooritatust või sooritamata jäämist. Tegevused jaotatakse pidevateks (tulemust pole võimalik fikseerida) ning konkreetseteks, mille tulemuslikkust hinnatakse skaalal *täidetud – täitmisel – täitmata*. Meetme kirjelduse lõpus esitatakse EKA elluviimise takistused.

Konkreetsed ülesanded käsitletakse täidetuna, kui nende lahendamisel on saavutatud selgelt nähtavad tulemused (trüki on ilmunud, õigusakt jõustunud); täitmisel olevateks loetakse need konkreetsed ülesanded, mille lahendamine on pooleli või mille täitmise alustamine on planeeritud arengukava elluviimise hilisemale perioodile; täitmata on need ülesanded, mis oleksid pidanud olema täidetud või millega tegelemist pole alustatud. Kui meetmel on allmeetmed (nt meetmel 1 üldkeelekorraldus, oskuskeelekorraldus, nimekorraldus), siis rakendatakse allmeetmete kirjeldamisel sama süsteemi.

Vahearuande viimane osa („Eesti keele arengukava 2011–2017” rakendusplaani 2011–2012 täitmine ja rahastamine) esitab meetmete kaupa kokkuvõtte EKA elluviimise rahastamisest (võrdluses kavandatud); parema ülevaate saamiseks korratakse meetmekirjeldustes juba esitatud indikaatoreid ning nende väärtusi.

Vahearuanne annab üldise ülevaate eesti keelega aastatel 2011 ja 2012 toimunud, ulatudes kohati üpris detailsete kirjeldusteni. Kõikehõlmava info vahendamine ei ole olnud võimalik mitmel olulisel keelevaldkonna eripärast tuleneval põhjusel: valdkonna ulatuse tõttu, eesti keelega, seega ka EKA elluviimisega on ühe või teise meetme kaudu seotud kõik ministeeriumid ning paljud teised Eestis tegutsevad institutsioonid; rahalise määratlematuse tõttu, sageli on raske kui mitte võimatu eristada rahaeraldistes keelevaldkonnale planeeritud teistest eraldistest; ajalise määratlematuse tõttu, keelevaldkonna saavutusi / tegemata jätmisi on ajaliselt raske määratleda, sest valdav osa tegevustest on pidevad.

Vahearuande koostamise käigus kujundas Eesti keelenõukogu rea ettepanekuid (vt lisa 1) EKA edasise elluviimise soodustamiseks. Haridus- ja Teadusministeerium on võtnud ettepanekud teadmiseks, analüüsib neid koos meetmete põhitäitjatega ning kaalub vajadusel nende rakendamist EKA finantseerimiseks kasutada olevate rahaliste vahendite piires.

Arengukava edasist täitmist kavandades ning järgmisi seireid ette valmistades tuleb senisest enam tähelepanu pöörata EKA teavitustööle ja kehtivuse teadvustamisele vähemalt kõigis selle põhitäitjateks määratud institutsioonides. Oluline on EKA rakendusplaani koostamisel määrata iga ülesande täitmise eest konkreetselt vastutav institutsioon.

2. Lühiülevaade 2011. ja 2012. aasta peamistest saavutustest ja probleemidest

„Eesti keele arengukava 2011–2017” lähtekoht on, et eesti keel Eesti Vabariigi riigikeelena kujutab endast kõiki Eesti riikliku ja ühiskondliku elu valdkondi hõlmavat teabe käsitlemise, talletamise ja vahetamise vahendit, olles samas eesti rahvusliku identiteedi peamisi komponente. Arengukava elluviimise kahte esimest aastat (2011–2012) käsitleva vahearuaande eesmärk on anda ülevaade sellest, kuidas on EKA-t ellu rakendades soodustatud põhiseadusega määratud ülesande – säilitada eesti rahvus, kultuur ja keel läbi aegade – täitmist.

EKA struktuuri järgides käsitleb vahearuaanne kõiki eesti keele peamisi valdkondi: eesti keelekorraldust, eesti keele uurimist ja keelekogusid, keeletehnoloogilist tuge, eestikeelset üldharidust, eesti keelt muukeelses üldhariduses, kutseharidusõpilaste eesti keele oskust, eesti keelt teaduses ja kõrghariduses, eesti keele piirkondlikke erikujusid, väliseestlaste keelt, keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutust, eesti keelt teiste keelte kontekstis ja rahvusvahelist esindatust, keeleseaduse täitmise järelevalvet ja keeleteavitust.

Keelevaldkonna eripäraks on kõikide allvaldkondade – ja vastavate meetmete – ning neid arendavate institutsioonide tihe seos ja jagatud vastutus. Aastate 2011 ja 2012 olulisimad **saavutused** meetmete kaupa on järgmised.

Meede 1 (keelekorraldus): keelekorraldustegevus pälvis avalikku huvi ning tõi oma temaatika avaliku arutelu aineks.

Meede 2 (keeletuurimine ja keelekogud): oluline edasimineku toimus eesti keele ja sugulaskeelte sõnavara uurimisel ning vastavate sõnaraamatute väljaandmisel (mh ilmusid S. Vare, „Eesti keele sõnapäred I–II”; I. Metsmägi, M. Sedrik, S-E. Soosaar, „Eesti etümoloogiasõnaraamat”; T-R. Viitso, V. Ernštreits, „Liivi-eesti-läti sõnaraamat”).

Meede 3 (keeletehnoloogia): laienes kõnetehnoloogia (kõnesünteesi ja -tuvastuse) levik reaalselt kasutatavates toodetes (automaatne subtiitrite helindamine ETV-s, kõnetuvastusrakendused nutitelefonidele).

Meede 4 (eestikeelne üldharidus): rakendus 2-osaline eesti keele riigieksam, oluliselt arenes eesti keele õpetajate täiendusõppesüsteem ning suurenes õpilaste osavõtt keeleüritustest.

Meede 5 (eesti keel muukeelses üldhariduses): algas eestikeelsele aineõppele ülemineku viimane etapp (mudel 60/40); kasvasid keelekümblusprogrammi ning e-õppevormide edu ja populaarsus.

Meede 6 (eesti keel kutsehariduses): valmistati ette kutseõppeasutuse seaduse muudatus eesti õppekeelele üleminekuks vene õppekeelega kutsekeskhariduse õppekavadel.

Meede 7 (eesti keel kõrghariduses ja teaduses): eestikeelse õppekirjanduse järjekindel väljaandmine kõigis teadusvaldkondades (2011. aastal 7, 2012. aastal 13 põhiõpikut).

Meede 8 (eesti keele piirkondlikud erikujud): murrete õpetamine ja kasutamise julgustamine soodustasid murdekeele tähtsustamist kohaidentiteedi osana.

Meede 9 (väliseestlaste keel): kasvanud on eesti keele õpetuskohtade ja seal õppivate laste arv.

Meede 10 (viipekeel, keelelised erivajadused): paranesid keeleliste erivajadustega inimeste võimalused osaleda riigi ja ühiskonna elus; koostati ja anti välja eesti punktikirja käsiraamat.

Meede 11 (eesti keel võõrkeelte kontekstis): eesti keele kui teise keele ja võõrkeelte oskustasemed viidi vastavusse Euroopa keeleõppe raamdokumendiga.

Meede 12 (keeleseaduse täitmise järelevalve): järjekindel keelejärelevalve soodustas eesti keelt oskavate ja tööl kasutatavate muukeelsete töötajate osakaalu kasvu.

Meede 13 (keeleteavitus): kasvas üldsuse huvi keeleauhindade (F. J. Wiedemanni keeleauhind ja aasta keeleteo auhind) väljaandmise ning nendega seotud ürituste vastu.

Olulisimad **vajakajäämised** EKA täitmisel on järgmised.

Meede 1 (keelekorraldus): ühtset terminibaasi ei käivitatud.

Meede 2 (keeleuurimine ja keelekogud): ei alustatud eesti keele morfoloogia tervikkäsitluse koostamist.

Meede 3 (keele tehnoloogia): pole suudetud tagada keele tehnoloogiliseks uurimis- ja arendustöökaks vajalikul määral kvalifitseeritud tööjõudu; välja töötatud keele tehnoloogilistest prototüüpidest ei ole paljud jõudnud laiatarbekasutusse.

Meede 4 (eestikeelne üldharidus): vähene huvi eesti keele õpetaja elukutse vastu ning sellest tulenev olematu konkurents kõrgkoolide eesti keele erialadele sisseastumisel.

Meede 5 (muukeelne üldharidus): põhikooli- ja lasteaiaõpetajate ebapiisav eesti keele oskus Ida-Virumaal ja kohati Harjumaal; seadustamata jäi osalisele eestikeelsele aineõppele üleminek põhikoolis.

Meede 6 (kutseharidus): kutseõpe on lõhestatud õppekeele järgi.

Meede 7 (kõrgharidus ja teadus): õppejõududel puudub ettevalmistus lõimitud aine- ja keeleõppe läbiviimiseks ning üliõpilastel eestikeelses akadeemilises keskkonnas toimetulekuks.

Meede 8 (piirkondlikud erikujud): murdekeeleõppe võimalused ning murdeõpetajate täiendusõppe võimalused jäid väikeseks.

Meede 9 (väliseestlaste keel): eesti identiteedi säilimist toetavad meetmed ei jõudnud hajaeestlasteni.

Meede 10 (viipekeel, keelelised erivajadused): Eesti Rahvusringhäälingu eestikeelsete saadete varustatus viipekeelsete tõlgetega oli ebapiisav.

Meede 11 (eesti keel võõrkeelte kontekstis): pole loodud kvaliteedikindlustussüsteemi täiskasvanute keeleõppes.

Meede 12 (keeleseaduse täitmise järelevalve): jätkub inglise keele pealetung avalikus teabes ja reklaamis.

Meede 13 (keeleteavitus): uutes suhtluskanalites ei väärtustata eestikeelset eneseväljendust.

Kokkuvõttes on EKA elluviimine selle kehtivuse kahel esimesel aastal olnud edukas: kõikides meetmetes kavandatud pidevaid ülesandeid on täidetud, on lahendatud mitmed konkreetsed ülesanded (ilmunud on eesti keele sõnaperede sõnaraamat ja etümoloogiasõnaraamat, on võetud kasutusele keele tehnoloogilisi rakendusi, rakendatud 2-osaline eesti keele riigieksam, täiendatud keelevaldkonda reguleerivaid õigusakte, soodustatud keeleliste erivajadustega inimeste osalemist riigi ja ühiskonna elus, julgustatud eesti keele piirkondlike erikujude kasutamist, eesti keele (teise keelena) ja võõrkeelte oskustasemed on vastavusse viidud Euroopa keeleõppe raamdokumendiga). Aastatel 2011 ja 2012 on alustatud mitme pikaajalise ülesande täitmist või kavandatud nende täitmine EKA kehtivusaja lõpuks.

Saavutatu kõrval on siiski valdkondi ja ülesandeid, mille täitmisele tuleb EKA elluviimise järgneval perioodil rohkem tähelepanu pöörata: eesti keele akadeemilise grammatika ja morfoloogia tervikkäsitluse koostamine, (eesti keele) õpetajate enesetäiendussüsteemi arendamine, keelsusega seotud probleemid teaduses ja kõrghariduses (eesti- ja muukeelse tegevuse vahekorid), keeletehnoloogiliste rakenduste kättesaadavamaks tegemine, mitmed keealaste õigusaktide aspektid. Vahearuaude üldine järeldus on, et tuleb määratleda EKA (põhi)täitjate konkreetne vastutus ning tagada kõikide arengukava täitjate tihe koostöö.

Haridus- ja Teadusministeerium on käivitanud EKA kõigi 13 meetme põhitäitjate planeerimisnõupidamiste sarja (20. 11. 2013–20. 04. 2014), mille oodatavaks tulemuseks on vastutuse konkretiseerimine arengukava elluviimise eest, seni täitmata ülesannete lahendamise kavandamine ning kõigi vahearuaudes esitatud ettepanekute analüüs ja vajadusel nende teostamisvõimaluste otsimine. Nõupidamiste jooksul vaadatakse üle EKAs fikseeritud eesmärgid ja nende täitmise indikaatorid ning viiakse need vajadusel vastavusse muutuva keeleolukorraga.

Toetudes aruandeperioodi kogemustele, mille järgi mõnda kavandatud tegevust ei alustatud ning teiste täitmine aeglustus, tuleb keelearendustegevuste planeerimisel selgelt määratleda EKA prioriteedid ja nendest lähtuda Seejuures jäävad jätkuvalt aktuaalseks eesti keeleruumi väiksus ja vajalike spetsialistide vähesus. .

3. Meede 1: kirjakeele ühtsuse, üldarusaadavuse, asja- ja ajakohasuse tagamine

3.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Arengukavas nimetatud tendentsid, eeskätt keelekujude mitmekesisustumine ja kirjakeele funktsioonide ähmastumine, on vaadeldaval perioodil jätkunud. Lõhed keelekujude vahel süvenevad, nt on ametlik keelekasutus muutunud üha keerulisemaks, samas igapäevakeel liigub lihtsustumise poole. Keelekorralduspõhimõtted ja nende selgitamine avalikkusele on olnud suurema tähelepanu all kui tavaliselt (poleemika keeleteoimkonna mõne otsuse ümber, arutlused üksikute sõnade sobivuse üle). Üldkeelekorralduses on jätkatud suuresti senist tegevust, kasutades nii palgaliste struktuuriüksuste (Eesti Keele Instituudi keelekorraldusosakond, Tartu keelehooldekeskus) kui ka vabatahtliku tööjõu (Emakeele Seltsi keeleteoimkond, erialaühendused) panust. Keeleteoimkond on võtnud vastu mõned õigekirja (algustähte, kokku- ja lahkukirjutamist) puudutavad otsused. Ilmunud on üks rahvusvaheline keelekorraldusteemaline koguteos („Sõnaga mõeldud mõte”, Eesti Keele Instituudi toimetised, 2012), samuti tarbetekstide käsiraamat (2011). Uus õigekeelsussõnaraamat on ettevalmistamisel (ilmub 2013). Ilmselt on paranenud kohalike omavalitsuste (KOV) töötajate keelekasutus (keelehooldekeskuse kursused ja juhendmaterjalid), keelehooldekeskus on toetanud ajakirjanduskeelt stiiliraamatuga ning koostöös Eesti Rahvusringhäälinguga on käivitatud ja avaldab positiivset mõju keelekasutusele „Keelesäuts”.

Oskuskeelekorralduse areng on olnud kiire tänu riikliku programmi toetusele, samuti vastava struktuuriüksuse (Eesti Keele Instituudi terminoloogiaosakond) ja programmi rakendusüksuste (Eesti Terminoloogia Ühing (Eter), Eesti Rakenduslingvistika Ühing) olemasolule; arengukavas ettenähtud tegevused on enamjaolt teoksil, v.a ühtne terminibaas, mille arendamise suundades ei ole jõutud üldiselt aktsepteeritavate otsusteni. Juurde on tulnud valdkondi, mille terminoloogiaga tegeldakse, terminitega tegelevad komisjonid ja töörühmad on saanud regulaarset toetust. Edenenud on sisuliselt valdkondadevahelise 5-keelse haridusterminoloogia sõnaraamatu koostamine, mille ilmumise järel (2013, 2014) lihtsustub oluliselt terminikasutus ja suureneb tõlgete täpsus. Jõudsalt on jätkunud eurokeelehoole ja terminoloogiakoostöö Euroopa Liidu asutustega (täienduskoolitus, tõlkeabi). Tegijate vähesus annab siiski tagasilööke, nt on sattunud kahtluse alla Eteri jätkusuutlikkus.

Nimekorralduse arengut toetavad vastavad seadused ja Siseministeriumi juures tegutsevad otsustuskogud. Jätkatud on ametnike koolitamist nimeseaduste teemal ning korrastatud üksikuid kohanimeliike, nt vooluvete nimesid. Koostamisel on nimede säilimist tagavad andmebaasid ja teatmikud (sh Eesti kohanimeraamat), ajakohastatud on olemasolevaid kogusid (digitaliseeritud kohanimkartoteek).

Kuigi nimeteemalisi õigusakte on täiustatud, vajab nende mõju tegelikule nimepraktikale endiselt analüüsimist, sest seaduste formaalne järgimine ei ole alati andnud soovitud tulemusi. Nimekorralduses tuleks leida mõistlik tasakaal üksikisiku subjektiivsete õiguste ja ühiskonna eeldatava ootuse (eestikeelse keskkonna säilitamine) vahel.

3.2. Strateegiline eesmärk

Põhijoontes stabiilne (ühtlustatud, normingute ja soovustega hõlmatud), ajakohane (muutuvate olude vajadusi silmaspidav) ja rikas (stiililist varieerimist võimaldav) kirjakeel;

ajakohane eesti oskuskeel ning eri valdkondi võimalikult ühtselt kattev oskussõnavara; nimed on suhtluses ühemõttelised ja täpsed.

3.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Registreeritud keelenõuannete arv (alates 1993. aastast)	130 000	135 300	144 500	180 000
Kirjakeele norminguid kajastavate uute keelekorraldusvahendite (ÕS, käsiraamatud) ilmumine	0	0	0	3
Ühtsesse terminiandmebaasi sisestatud eestikeelsete oskussõnade arv	0	0	0	50 000
Keeleliselt korrastatud nimede osakaal reguleeritavate nimede üldhulgas	20%	25%	30%	60%

Planeeritu saavutamine keelenõuannete arvu ja keelekorraldusvahendite ilmumise osas on seniseid tulemusi ning ettevalmistustöid arvestades reaalne, nimede registreerimise osas võimalik (tempot mõningal määral tõstes).

3.4. Tegevused

3.4.1. Pidevad tegevused

3.4.1.1. Üldkeelekorraldus

- Anda ühtseid keelenorminguid ja -soovitusi;
- arendada keelekorralduspõhimõtteid ja täpsustada kirjakeele normimise aluseid;
- koostada keelekorraldusvahendeid ja arendada keelehoolet;
- jätkata üldist keelehoolet (tasuta avalik keelenõuanne, keelehooldekursused), tõhustada keeleabi saamise võimaluste tutvustamist;
- tagada keelekorraldusala välja- ja täiendusõpe kõrgkoolides.

3.4.1.2. Oskuskeelekorraldus

- Arendada Eestile oluliste valdkondade oskussõnavara;
- toetada riiklikult terminoloogiatöö eri vorme;
- anda erialaspetsialistidele ja filoloogidele oskuskeelekoolitust;
- soodustada eri asutuste terminoloogiakoostööd (eeskätt eurokeelehoolde raames);
- osaleda rahvusvahelises terminoloogiakoostöös;
- tagada oskuskeeleinfo võimalikult lai levik ja eestikeelse oskussõnavara kasutamine;
- tegelda terminiloome soodustamisega õppe- ja teadusasutustes.

3.4.1.3. Nimekorraldus

- Täiendada nimekorralduseks vajalikke õigusakte (kohanimeseadus);

- teha nimekasutuse ekspertiise, selgitada nimekorralduse eesmäärke ja ülesandeid;
- koostada nimekorraldusmaterjale;
- koostada nimede säilimist tagavaid andmebaase ja ajakohastada olemasolevaid kogusid;
- jätkata osalust rahvusvahelises nimekorralduskoostöös.

3.4.2. Konkreetsed tegevused

3.4.2.1. Oskuskeelekorraldus

Täidetud

- Koostada eestikeelse terminoloogia riiklik programm (eelnõu koostatud, programm kinnitatud 01.07.2013).

Täitmisel

- Saavutada valitsusasutuste osalust oma valdkonna terminivara arendamisel;
- arendada välja ajakohane termininõuande ja oskuskeelehooldde süsteem.

Täitmata

- Luua ühtne terminibaas;
- algatada Euroopa Liidu tasemel tegevus väikese kasutajaskonnaga keelte terminoloogia arendamiseks.

3.4.2.2. Nimekorraldus

Täitmisel

- Saavutada kogu riigis ühtlustatud koha- ja isikunimede kasutus (sh kohanimede, eriti katastriüksuste nimede korrastamine);
- koostada nimeteatmikke (Eesti kohanimeraamat).

Täitmata

- Saavutada äriseadustiku täiendamine ärinimede keelsust reguleerivate punktidega.

3.4.3. Takistused

- Vähene koostöö eri asutuste vahel (ilmneb eeskätt terminiloomes);
- kvalifitseeritud ja pühendunud spetsialistide vähesus (puudu on heal tasemel keeleteoimetajaid, retsensente, terminolooge jt).

4. Meede 2: eesti keele uurimine ja keelekogude arendamine

4.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Kavandatud tegevusi on valdavalt alustatud; valminud ja ilmunud on juba mitmed olulised teosed, eelkõige mitmed sõnaraamatud. Edasimineku on toimunud tervikkäsitluste koostamisel, mis loovad mh eeldusi keeletehnoloogiliseks uurimis- ja arendustööks. Uute keeletehnoloogiliste võimaluste toel on valminud uusi keeleandmete otsingu, õppe ja muid rakendusi.

Kasvab uue akadeemilise eesti keele grammatika vajadus, siiani puuduvad ka tänapäevased monograafilised ülevaateosed eesti kirjakeele ajaloo, ajaloolisest ja murrete grammatikast. Jõudsalt on täienenud elektroonilised keelekogud ja nende paranenud kasutusvõimalused annavad hea eelduse alustada eelnimetatud töödega vähemalt 2014. aastal (algab riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu (2009–2013)” jätkuprogrammi elluviimine).

Trükist ilmusid järgmised suuremad sõnaraamatud: Silvi Vare, „Eesti keele sõnapered I–II” (2012); Iris Metsmägi, Meeli Sedrik, Sven-Erik Soosaar, „Eesti etümoloogiasõnaraamat” (2012); liivi-eesti-läti sõnaraamat (koostajad Tiit-Rein Viitso, Valts Ernštreits, 2012; valminud on ka selle sõnaraamatu veebiversioon); „Eesti murrete sõnaraamat” V köite vihikud 22–24 ja muid sõnaraamatuid (Inge Käsi, „Vanapärase Võru murde sõnaraamat”, 2011, „Vadja keele sõnaraamat” 7. köide (U–Y), 2011). Valmis „Mulgi sõnastiku” käsikiri.

Ilmus ka Evi Juhkami monograafia „Harju-Madise murrak” (2012). Valmisid eesti keele sõnamoodustuse ja eesti keele süntaksi tervikkäsitluste esimesed osad (mõlemad ilmusid 2013. aasta alguses) ning foneetika ja fonoloogia tervikkäsitluse esimese osa käsikiri. Valminud ja valmimas olevad uurimistööd ja väljaanded loovad hea aluse edasiste eesmärkide täitmiseks.

Eesti kirja- ja kõnekeele ehituse uurimisel on toimunud silmapaistev edasimineku akustilise foneetika alal, eriti spontaanse eesti keele prosoodia, aktsendinähtuste ja kõneemotsioonide akustika osas (valminud või valmimas on mitu doktoritööd), mis võimaldab oluliselt kiirendada kõnetuvastussüsteemide arendamist. Märkatav on areng olnud ka fonoloogias, kus on ilmunud uuelaadsed optimaalsusteoreetilised käsitlused eesti keele hääldusstruktuuridest. Tähelepanuväärseid uusi tulemusi on samuti saadud morfosüntaksis, süntaksis ja üldisemalt kognitiivses keeleuurimises. Vähem on töid artikulaatorsest foneetikast, morfofonoloogiast ja morfoloogiast üldiselt, mis mõjutab ka eesti keele üldkäsitluste koostamist.

Eesti murrete uurimisel on rakendatud uusi eksperimentaalseid ja dialektomeetrilisi meetodeid, avaldatud on uut tüüpi uurimusi murdefoneetikast ja grammatikast; esiletõstmist väärrib ka murdesüntaksi ja -sõnavara uurimise moderniseerumine. Ilmunud on murdesõnastikke ja grammatilisi ülevaateid üksikmurrakutest, millega on loodud eesti murrete grammatika üldkäsitluse koostamiseks head eeldused. Jätkub „Eesti murrete sõnaraamat” koostamine (elektrooniliselt), alustatud on eri asutuste koostööna töid mitme murraku (nt Kihnu, Setu, Hiiu) sõnaraamatutega.

Eesti keelekeskkonna puhul on Tartu Ülikoolis (TÜ) uuritud Eesti keelekeskkonna ja sotsiaalsete rühmade keelelist vitaalsust, samuti keelekasutuse pragmaatikat, nt keelelist etiketti võrreldes vene ja soome keelega. Tallinna Ülikoolis (TLÜ) on jälgitud nii eesti keele kui

emakeele omandamist kui ka kõrvutavalt emakeelekõneleja ja õppija keelekasutusmustreid. Eesti Keele Instituudis on analüüsitud keelekorraldust ja oskuskeele arengut.

Keelekontaktide ja keele muutumise uurimisel on saadud olulisi tulemusi eesti kirjakeele arengu käsitlemisel, mh eesti kultuursõnavara kujunemise ja muutumise uurimisel. Praeguste keelekontaktide ja mitmekeelsuse käsitlemisel on olnud tähtis TÜ teadlaste osalemine rahvusvahelises ELDIA (European Language Diversity for All) projektis, mille raames uuriti Eestis ja Saksamaal elavate eestlaste, sh võrukeste ja setude mitmekeelsust. TÜ-s on aastatel 2011–2012 kaitstud neli doktoritööd kontrastiivlingvistika alal. Silmapaistvaks saavutuseks oli etümoloogiasõnaraamatu avaldamine EKI teadlaste poolt 2012. aastal, töö jätkub samas selle laiendatud akadeemilise väljaandega nagu ka eesti kohanimed etümoloogilise sõnaraamatuga.

Sugulaskeeltega seotud teadus- ja arendustegevuse raames on uuritud mitmekülgset eesti keele suhteid lähemate sugulaskeelte liivi ja vadja keelega, valmisid ka mõlema keele sõnaraamatud. Eesti keeleala kujunemist on analüüsitud sotsiolingvistiliselt võrdluses ungari keeleala moodustumisega. Võrdlevalt on uuritud eesti ja soome keele hääldust ja grammatikat, uurimusi on kaugemategi sugulaskeelte foneetikast, grammatikast, sõnavarast ja sotsiolingvistilisest olukorrast (ka koostöös nende keelte emakeelsete uurijatega, mh riikliku hõimurahvaste programmi raames). Nimetatud saavutused kindlustavad Eesti mainet rahvusvaheliselt tunnustatud soome-ugri uuringute keskusena.

Keelekogude ja muude keeleressursside arendamisel on olnud märgatav edasimineku elektrooniliste andmebaaside ja korpustega, seda on toetanud riiklikud programmid „Eesti keel ja kultuurimälu (2009–2013)” ja „Eesti keeletehnoloogia 2011–2017”. Teaduskollektsioonide riikliku rahastuse toel on Eesti Keele Instituudis loodud eesti murrete ja sugulaskeelte arhiivi (EMSUKA) helikogude elektroonilised andmestikud, TÜ-s koondati murrete ja sugulaskeelte materjalid ühtsesse eesti murrete ja sugulaskeelte arhiivi, mis on kasutatav interneti teel. TLÜ osaleb rahvusvahelises soome-ugri keelte kui õppijakeelte korpusuuringu projektis. Keelekogude ja elektrooniliste keeleressursside arendamine vajab siiski ka järgnevatel aastatel pidevat toetust.

4.2. Strateegiline eesmärk

Eesti keele uurituse ja keeleressursside tase on piisav muutuva ühiskonna keeleliste protsesside mõistmiseks, tõhusaks suunamiseks ja keelekasutajatele vajalike vahendite loomiseks.

4.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Ilmunud eesti keele akadeemiliste tervikkäsitluste arv	0	0	0	6
Ilmunud eesti keele akadeemiliste sõnaraamatute arv	0	0	2	5
Korpuste ja andmebaaside maht	100%	100%	107%	150%

Eesti keele akadeemiliste sõnaraamatute väljaandmise kava suudetakse tõenäoliselt täita, samuti suurendada kava kohaselt korpuste ja andmebaaside mahtu (tempot mõnevõrra tõstes). Täiendavat tähelepanu nõuab kavandatu täitmine eesti keele akadeemiliste tervikkäsitluste väljaandmise alal.

4.4. Tegevused

4.4.1. Pidevad tegevused

4.4.1.1. Eesti kirja- ja kõnekeele uurimine

- Uurida eesti keele foneetikat ja grammatikat;
- uurida eesti keele sõnavara; koostada täiendatud struktuuriga ühekõiteline eesti kirjakeele seletav sõnaraamat (vt 4.4.2.1);
- koostada eesti kirjakeele akadeemilisi sõnaraamatuid ja grammatikaid (vt 4.4.2.1);
- uurida suuliste ja kirjalike tekstide, sealhulgas teadustekstide ja suhtluskeele ehitust ja funktsioone.

4.4.1.2. Eesti murrete uurimine

- Uurida murdenähtuste levikut ning murrete suhteid lähisugulaskeeltega;
- koostada eesti murrete grammatilisi ülevaateid, akadeemilisi sõnaraamatuid ja muid tervikkäsitlusi (vt 4.4.2.2);
- jätkata „Eesti murrete sõnaraamatu“ koostamist ja väljaandmist (vt 4.4.2.2).

4.4.1.3. Eesti keelekeskkonna uurimine

- Uurida eesti keele kasutust eri suhtlussituatsioonides ning keelekeskkonna mõju eesti keele struktuurile;
- uurida eesti keele kui emakeele, kui teise keele ja kui võõrkeele omandamist ja õpet;
- analüüsida eesti keelepoliitika ja keelekorralduse aluseid;
- uurida eesti oskuskeelt ja erialasuhtlust.

4.4.1.4. Keelekontaktide ja keele muutumise uurimine

- Uurida mitmekeelse keskkonna keelekasutust ja keelehoiakuid;
- edendada tõlkeuringud;
- uurida eesti keele suhteid sugulas- ning indoeuroopa keeltega;
- uurida eesti keele grammatilise ehituse ning sõnavara ajaloolist arengut;
- uurida eesti kirjakeele kujunemist.

4.4.1.5. Sugulaskeeltega seotud teadus- ja arendustegevus

- Uurida sugulaskeelte foneetikat ja grammatikat eesti keele ajaloolise kujunemise kontekstis;
- uuendada ja tänapäevastada sugulaskeelte arhiivid ja andmekogud;
- uurida sugulaskeelte dünaamikat ja sotsiolingvistilist olukorda ning osaleda vastavates rahvusvahelistes koostööprojektides.

4.4.1.6. Keelekogude ja muude keeleressursside arendamine

- Pidevalt täiendada, tehnoloogiliselt moderniseerida ning kasutajasõbralikumaks teha olemasolevaid andmebaase (eesti keele koondkorpus, murdekorpus, vana kirjakeele korpus, kõnekeele korpus jm);
- luua uusi ressursse, lähtudes eesti keele uurimise, korraldamise ja õppe vajadustest;
- jätkata eri andmebaaside integreerimist.

4.4.2. Konkreetsed ülesanded

4.4.2.1. Eesti kirja- ja kõnekeele ehituse uurimine

Täidetud

- Uurida eesti keele sõnavara; koostada täiendatud struktuuriga ühekõiteline eesti kirjakeele seletav sõnaraamat (ilmunud on S. Vare, „Eesti keele sõnapered I–II”).

Täitmisel

- Koostada eesti keele foneetika, fonoloogia, morfoloogia, sõnamoodustuse ning süntaksi akadeemilised tervikkäsitlused (kõiki peale morfoloogia tervikkäsitluse koostatakse);
- uurida eesti keele sõnavara; koostada täiendatud struktuuriga ühekõiteline eesti kirjakeele seletav sõnaraamat (seletavat sõnaraamatut koostatakse).

Täitmata

- Koostada eesti kirjakeele akadeemilisi sõnaraamatuid ja grammatikaid (alustatud ei ole eesti keele akadeemilise grammatika koostamist);
- koostada eesti keele foneetika, fonoloogia, morfoloogia, sõnamoodustuse ning süntaksi akadeemilised tervikkäsitlused (alustamata on morfoloogia akadeemilise tervikkäsitluse koostamine).

4.4.2.2. Eesti murrete uurimine

Täidetud

- Koostada eesti murrete grammatilisi ülevaateid, akadeemilisi sõnaraamatuid ja muid tervikkäsitlusi (ilmunud on Inge Käsi, „Vanapärase Võru murde sõnaraamat”; Evi Juhkam, „Harju-Madise murrak”);

- jätkata „Eesti murrete sõnaraamatu” koostamist ja väljaandmist (ilmunud on sõnaraamatu V köite vihikud 22–24).

Täitmisel

- Koostada eesti murrete grammatilisi ülevaateid, akadeemilisi sõnaraamatuid ja muid tervikkäsitlusi (jätkub „Eesti murrete sõnaraamatu” koostamine).

4.4.2.3. Keelekontaktide ja keele muutumise uurimine

Täidetud

- Anda välja etümoloogiasõnaraamat ja koostada selle laiendatud versioon (ilmus Iris Metsmägi, Meeli Sedrik, Sven-Erik Soosaar, „Eesti etümoloogiasõnaraamat”).

Täitmisel

- Koostada eesti kohanimedele etümoloogiline sõnaraamat.

Täitmata

- Uurida eesti keele grammatilise ehituse ning sõnavara ajaloolist arengut; koostada eesti keele ajaloo tervikülevaade (eesti keele ajaloo tervikülevaate koostamine pole alanud);
- uurida eesti kirjakeele kujunemist; koostada eesti kirjakeele ajaloo tervikülevaade (eesti kirjakeele ajaloo tervikülevaate koostamist pole alustatud);
- anda välja etümoloogiasõnaraamat (vt 4.4.2.3) ja koostada selle laiendatud versioon (sõnaraamatu laiendatud versiooni koostamist pole alustatud).

4.4.2.4. Sugulaskeeltega seotud teadus- ja arendustegevus

Täidetud

- Koostada eesti ja sugulaskeelte sõnaraamatuid, sh elektroonilisi sõnastikke (ilmunud on T-R. Viitso, V. Ernštreits, „Liivi-eesti-läti sõnaraamat” ja vadja keele sõnaraamat).

Täitmisel

- Koostada eesti ja sugulaskeelte sõnaraamatuid, sealhulgas elektroonilisi sõnastikke.

4.4.3. Takistused

- Tegevuste alustamist on aeglustanud projektipõhisest finantseerimisest tulenev kindlusetus;
- 2012. aastal vähenes mõnevõrra (2,76%) eesti keele alaste teadusteemade sihtfinantseerimine ja grantfinantseerimine;
- vajalike spetsialistide puudus või hõivatus.

5. Meede 3: eesti keele keeletehnoloogilise toe arendamine

5.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Arengukava püstitab keeletehnoloogias kolm eesmärki: arendada kõnetehnoloogiat (kõnetuvastus ja kõnesüntees), keeletehnoloogiat (tarkvaraarendus ja rakendused) ning luua integreeritud rakendusi.

Eesti keeletehnoloogid osalevad rahvusvahelises tööjaotuses, luuakse avatud koodiga rakendusi, protokollitakse ja standarditakse loodud ressursse. Loodud on asutustevaheline keskne deponitoorium keeleressursside ja korduvkasutustarkvara haldamiseks – Eesti Keeleressursside Keskus (keeleressursid.ee), mis esindab Eestit Euroopa keeleressursside ja tehnoloogia infrastruktuuris CLARIN ERIC (www.clarin.eu).

Kõnetehnoloogia valdkonnas on suuri edusamme kõnetuvastuses, paranenud on kõnesünteesi kvaliteet, loodud on esimene rääkiva pea prototüüp ning kõnelejakohase statistilise emotsioonituvastaja pilootversioon. Nii kõnetuvastusele kui ka -sünteesile on loodud nutirakendusi.

Morfoloogiline ja süntaktiline analüüs. On integreeritud kitsenduste grammatikal põhinevad morfoloogiline ühestaja ja süntaksianalüsaator.

Praktiline semantiline analüüs. On loodud programm nime- ja numbriüksuste märgendamiseks, mis märgistab tekstis isikud, kohad, aadressid, organisatsioonid, lühendid, telefoninumbrid, hinnad, kogused, mitut liiki registreerimisnumbrid ning ajaväljendid.

Tekstiliigi automaatne tuvastamine. Eeltööna on koostatud korpuse põhjal sõnavormide ja lemmade sagedusloendid.

Masintõlge. On treenitud uued tõlkemudelid, mis arvestavad kõiki olemasolevaid korpuse (vt www.masintolge.ut.ee).

Inimene-masin-dialoogisüsteemid. Valminud on eestikeelsete dialoogisüsteemide loomise raamistik. Kaks veebipõhist dialoogisüsteemi on avalikus kasutuses.

Korpused. Pidevalt toimub sõltuvussüntaktiliselt märgendatud puudepanga loomine (käsitsi), koondkorpuse täiustamine ja selle kasutusvõimaluste avardamine, Eesti Wordnet'i täiendamine. Päringuid saab teha aadressil www.cl.ut.ee/ressursid/teksaurus. Suulise eesti keele audio- ja videokorpus sisaldab nii argi- kui ka institutsionaalset suhtlust, sh nii dialooge kui ka monolooge, nii vahetut kui ka telefoni- ja meediasuhtlust. Dialoogikorpus sisaldab suulisi ja arvutisimulatsioonides kogutud dialooge. Arendatakse loengukorpust, aktsendikorpust, raadiointervjuudekorpust, laste ja noorte kõnekorpus ning jätkatud on emotsionaalse kõne korpuse täiendamist.

Elektroonilised sõnastikud ja nende loomise süsteemid (leksikograafi töökeskkond) on jõudnud avalikku kasutusse.

Riiklik programm „Eesti keeletehnoloogia” on aastatel 2011–2012 rahastanud kokku 21 projekti.

Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudi keeletehnoloogid osalevad Eesti arvutiteaduse tippkeskuses (2008–2015).

5.2. Strateegiline eesmärk

Eesti keele keeletehnoloogiline tugi on võrdsel tasemel arenenud keeletehnoloogiaga riikide (nt Põhjamaad) keeltega suundades, mida nõuavad eesti keelele orienteeritud tarkvara arendused ja rakendused.

5.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Võrreldes arenenud keeletehnoloogiaga riikidega võimalus kasutada loomulikku kõnesünteesi, piiratud valdkondadele loodud kõnetuvastust, inimene-masin-dialoogisüsteemi ja masintõlke prototüüpi	50-60%	53-63%	56-66%	70-80%

Sama tempo jätkudes on eesmärki võimalik saavutada.

5.4. Tegevused

5.4.1. Pidevad tegevused

5.4.1.1. Keeletehnoloogilised ressursid (korpused ja sõnastikud)

- Arendada keele- ja kõnetehnoloogia jaoks vajalikke keeleressursse (süntaktiliste puude pank, semantiline andmebaas, leksikaalgrammatiline andmebaas jt sõnastike andmebaasid, freimileksikon, valdkonnaspetsiifilised ontoloogilised andmebaasid);
- arendada statistilise masintõlke vajadusteks suuri paralleelkorpusi (Euroopa Liidu dokumendid, Eesti teadlaste tähtsaimad välissuhtluse valdkonnad);
- arendada edasi suulise eesti keele audio- ja videokorpusi;
- arendada välja korpuste juurde kuuluv programmvarustus, mis lubab otsida, märgendada ja analüüsida mitmesuguseid keelelisi nähtusi. Korpused tuleb märgendada nii morfoloogiliselt kui ka süntaktiliselt;
- arendada eesti teaduskeele korpust.

5.4.2. Konkreetsed tegevused

5.4.2.1. Kõnetehnoloogia

Täitmisel

- Töötada välja kõnetuvastuse rakendused eri valdkondades (spontaanse dialoogkõne ning raadio- ja telesaadete automaatne transkribeerimine, piiratud valdkonna dialoogisüsteemid, kõnetuvastus piiratud sagedusribaga sidekanalites);
- kõnesünteesi alal rakendada süntaktilist ja semantilist analüüsi prosoodiamudelites;
- töötada välja audiovisuaalse kõnesünteesi (nn rääkiva pea) prototüüp.

Täitmata

- Luua kõneldava keele automaatse tuvastuse prototüüp.

5.4.2.2. Keeletehnoloogia

Täidetud

- Töötada välja tõlkija töökeskkond, terminoloogi töökeskkond ja leksikograafi töökeskkonna moodulid, mis võimaldavad töökeskkonda vastavalt vajadusele modifitseerida.

Täitmisel

- Luua süntaksianalüsaator, mis analüüsib mis tahes lauseid ja arvestab ka suulise keele eripäraga;
- töötada välja liitlausete ja sidustekstide semantiline analüüs (teatud valdkondades) ja vahendid semantiliseks sünteesiks;
- töötada välja tekstiliigi automaatne tuvastaja;
- luua masintõlkesüsteem, milles olemasolevad eesti keele töötlemise vahendid on kohandatud masintõlke vajadusteks.

Täitmata

- Töötada välja süntaktiline süntees semantilise esituse põhjal;
- töötada välja sidustekstide süntaktiline analüüs-süntees.

5.4.2.3. Integreeritud tarkvara ja selle rakendused

Täitmisel

- Luua inimene-masin-dialoogisüsteemid piiratud valdkondades, nt teabetelefonides (kõnetuvastus ja -süntees, dialoogimudelid, süntaks, semantika);
- luua abivahendid erivajadustega inimestele.

5.4.2.4. Keeletehnoloogilised ressursid (korpused ja sõnastikud)

Täidetud

- Luua keskne deponitoorium keeleressursside ja korduvkasutustarkvara haldamiseks.

Täitmisel

- Viia sõnastikud standardsesse vormingusse ja muuta need korduvkasutatavateks andmebaasideks;
- toetada Eesti keeletehnoloogide osalemist rahvusvahelises tööjaotuses, avatud koodiga rakenduste loomist ning oma ressursside ja lahenduste protokollimist ja standardimist;
- teha elektroonilised sõnastikud avalikult kasutatavateks;
- uuendada kakskeelsete sõnastike põhja (eesti ja x-keele sõnastik) ja laiendada võimalusi kasutada seda eri rakendustes;
- viia kõigi korpuste ja sõnastike taustakirjeldused elektroonilisse formaati ja muuta arvutil töödeldavaks;
- luua eestikeelse veebi korpus ning dokumentide indekseerimise süsteem, mis võimaldab autorsuse määramist ja plagiaadi väljaselgitamist;
- arendada välja süstemaatiline internetikeele korpus;
- laiendada ja märgendada Eesti dialoogikorpust;

- luua ilukirjanduse tasakaalustatud korpus;
- täiendada õppijakeele korpusi.

5.4.3. Takistused

- Põhiliseks takistuseks on kvalifitseeritud tööjõu puudus;
- Eesti keeletehnoloogia tööstust esindavad ainult mõned üksikud väikeettevõtted, mistõttu on raske prototüüpidest kaugemale jõuda;
- puhtalt eestikeelsele keeletehnoloogiale keskendunud firmasid pole kasulik nii väikeses keelekasutajaskonnas ülal pidada.

6. Meede 4: eesti keele valdamise tagamine, eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine ning eesti keele kasutamiseks võimaluste loomine eestikeelses üldhariduses

6.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Seireperioodi üldiseloostustavad alanud ettevalmistused paljude EKA-s kavandatud ülesannete täitmiseks, alanud üleminek uutele riiklikele õppekavadele (protsess on kestnud kolmest kavandatud aastast kaks), eesti kooli süvenev rahvusvahelistumine ja e-õppematerjalide laienev kasutamine. Kogu eesti keele õpetamist hakkas mõjutama 2012. a rakendatud eesti keele riigieksami uus formaat.

Meetmes 4 kavandatud ülesannete täitmise tulemusel on tõusnud funktsionaalse keeleoskuse tase (sellele osutavad ka eksamitulemused) ning vähenenud poiste ja tüdrukute hindeerinevused, on loomisel eeldused õpikukeele taseme tõstmiseks, arenenud on eesti keele õpetajate täiendusõppesüsteem ja paranenud võimalused uusimmigrantide keealaseks toetamiseks; lisandunud on võimalusi tegelda eesti keelega väljaspool õppetööd ning on võimalik eesti keele õpetajate senisest suurem aktiivsus üleriigiliste keeleprobleemide arutamisel.

6.1.1. Õppekavaarendus

Jätkus üleminek uutele põhikooli ja gümnaasiumi õppekavadele, ülemineku kohatist probleemsust on kritiseerinud Eesti Emakeeleõpetajate Selts (emakeeledidaktika ebapiisav arendamine, ainesisese lõimingu juhendite vähesus, õppemahu ja reaalse ajaressursi vastuolu).

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksamite tulemused on üldjuhul paranenud (tabel 1). Eesti keele riigieksami tulemustes on jõutud 2017. aastaks kavandatuni (üle 58%) (tabel 1).

Tabel 1. Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksami ning eesti keele riigieksami keskmised tulemused 2010–2012

	Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksam	Eesti keele riigieksam		
		Keskmine	Poisid	Tüdrukud
2010	70,7	58,6		
2011	71,9	59,3	55,6	62,1
2012	73,2	62,9	59,3	65,9

Vaja on eksamiformaati arendada, suurendada alustekstide mitmekesisust; õppeprotsessis tegelda eri liiki tekstidega, harjutada eri lugemisstrateegiaid, refereerimist, tsiteerimist, viitamist; lühikese tiheda teksti kirjutamist, teksti alustamist ja lõpetamist jm. Ka tuleb õpetuses pöörata suuremat tähelepanu üldteadmistele eesti keele struktuurist, sõnavarale, stiilile ja suulisele eneseväljendusele ning kaasata üldsus, sh perekond eesti keele õpetamisse.

Käivitud on eesti keele õppe tugimaterjalide (eesti keele allkeeled, soome-ugri keeled, eesti keel moodsa jätkusuutliku suhtlusvahendina) ettevalmistamine, mis loob eeldused eesti keele ja selle õpetamise senisest suuremaks väärtustamiseks.

6.1.2. Õpikud, sh eesti keele õpikud ja teised eesti keele alased materjalid

Õppekirjandust annab välja põhiliselt 3 kirjastust: Avita, Koolibri ja Künnamees, vähemal määral ka Maurus ja Atlex ning Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus / SA Innove.

Õpikukeele analüüsimisel on tõdetud vajadust ulatuslikuma keeleteoimendamise, õpiku kirjutamise juhendmaterjalide, riikliku mõju suurendamise (erapooletu retsenseerimissüsteem) ning perioodiliste ühisseminaride järele.

6.1.3. Õpetajate välja- ja täiendusõpe

Seireperioodi lõpuks töötas Eesti üldhariduskoolides 1534 eesti keele ja kirjanduse õpetajat (43 meest ja 1491 naist), kellest vähem kui kolmandik (470) on kuni 42-aastased ning kolmandik vanemad kui 53-aastased. Probleemideks on liigsuur töökoormus, õpetajaskonna sooline struktuur ja vananemine ning seni veel ametijärguta õpetajad, samuti eelnevaga seotud meetodilised puudused õppetöö läbiviimisel.

Eesti keele õpetaja kutse omandamist 2011. ja 2012. aastal kirjeldab tabel 2.

Tabel 2. Eesti keele õpetajate koolitus ning tööleasumine seireperioodi jooksul

	Tartu Ülikool			Tallinna Ülikool		
	Õpinguid alustanud	Õpingud lõpetanud	Lõpetanutest õpetajana tööle asunud	Õpinguid alustanud	Õpingud lõpetanud	Lõpetanutest õpetajana tööle asunud
2011	8	10	8	12	4	2
2012	17	19	15	5	3	1
Kokku	25	29	23	17	7	3

Suurem osa kõrgharidusega eesti keele õpetajaid tuleb Tartu Ülikoolist, kusjuures kahel seirataval aastal kasvas nii õppima asunute kui ka lõpetajate arv. Tallinna Ülikoolis seevastu vähenes lõpetajate ning oluliselt ka õpinguid alustanute arv. Õpetajana asus tööle TÜ 2011. ja 2012. a lõpetanutest suurem osa (79%), samal ajal TLÜ lõpetanutest vähem kui pooled.

2011–2012 valmistati TÜ-s ette lisaeriala „Eesti keele ja kirjanduse õpetaja mitte-eesti koolis” (21 EAP), TLÜs loodi 2011. a gümnaasiumi valikainete õpetaja valikmoodul. Jätkatud on suulise ja kirjaliku kommunikatsiooni ning eesti keele kirjaliku väljendusoskuse üleülikoolilisi bakalaureusekursusi.

TLÜ emakeeleõppe infokeskus (EÕIK) on korraldanud koolitusi jm üritusi, täiendab õpilastööde andmebaasi, avaldab valdkonnaraamatute artikleid ja toimetiste sarja ning osaleb rahvusvahelises koostöös.

TÜ korraldas 2011. a 18 koolitust (32 õppepäeva) 555 õpetajale (11 kursust ainult emakeeleõpetajatele (313 osalejat) ja 7 õppepäeva kõigi ainete õpetajatele (242 osalejat));

2012. a 22 koolitust (49 õppepäeva, 501 osalejat), sh 3 tellitud koolitust kooli personalile. 2010–2012 toimus täienduskoolitus „Uusimmigrantide hariduse toetamine” (osales 31 eri ainete õpetajat). Täienduskoolitusi korraldas ka SA Innove.

Jätkusid eesti keele õpetajate ja lasteaiaõpetajate sügiskonverentsid, mille tulemusena paranes õpetajate informeeritus keelevaldkonna arengusuundadest.

Eesti keele õpetamise põhiülesandeks on funktsionaalse keelepädevuse arendamine ning õigekeelsusoskuste kujundamine; õpetajate ettevalmistamise alal tuleb säilitada erialateaduskondade põhivastutus oma erialade gümnaasiumi aineõpetajate magistrikavade eest.

6.1.4. Eesti keele õpetamine ja kooli keelekeskkond

Kooli keelekeskkond kujuneb koolijuhtide, kohalike omavalitsuste (KOV) esindajate, õpetajate ja õpilaste koostöös, hõlmates lisaks vahetule õpetamisele kogu õppetöövälisest suhtlust. Kaudselt mõjutab seda KOV-idele suunatud tegevus, EKI keelenõu, õpikukeelearendus, kõigi õpetajate kaasamine eesti keele alasesse täienduskoolitusse. Tuleb tihendada õpetajate emakeelealast koostööd.

Hädavajalikud on kooli keelekeskkonna uuringud, mis võimaldaksid võtta meetmeid selle parandamiseks.

6.1.5. Õppetöövälise eesti keele alane tegevus

Jätkusid eesti keele olümpiaadid (lõppvoorus osalejaid 2011. a 80, 2012. a 75), samuti lingvistikaolümpiaadid ning kõnevõistlus „Kuldsuud”.

Toetati ajakirju Hea Laps (telliti 585 Eesti üldhariduskoolile) ja Oma Keel (toimetati tasuta 1050-le ajakirja Haridus tellijale) ning Steni muinasjutuvõistlust.

Toimusid emakeelepäeva etteütlused (osalejaid vastavalt 1070 ja 3670), 2012. a toimus esmakordselt kokkuvõtete tegemise võistlus „Tuum” (osalejaid 194, neist u 40 kooliealised). Keeleviktoriinid toimusid ajakirjas Oma Keel ja ajalehes Sirp.

TÜ teaduskool korraldas e-kursuse „Eesti keele uurimise alused” (3 EAP), teemadeks eesti vana kirjakeel, eesti keele grammatika muutumine, keele varieerumine ja suuline keel, tekstianalüüs, eesti keele allkeeled (alustajaid/lõpetajaid: 2010/11. õa 13/5, 2011/12. õa 11/7), ja kursuse „Keeleteaduse alused” (3 EAP).

Emakeele Selts astus samme noorteseksiooni moodustamiseks ning tutvustas eesti keele ja Eestis õppimise võimalusi väliskeelepäevadel.

Märkimisväärne on õpetajate töö õpilaste olümpiaadiks ettevalmistamisel, kuid muu õppetöövälise tegevuse elavdamiseks on oluline ületada nii objektiivseid (aja- ja palgaressursi vähesus) kui ka subjektiivseid (huvi vähesus eesti keele kui terviku probleemide vastu, ühiskondlik passiivsus) takistusi.

Eestikeelseid arvutimänge on arendatud eraalgatuse toel, kuid riiklik huvi on vähene tegevuse liiga kõrge hinna, väikese turu ning teema tähtsuse vähese teadvustamise tõttu.

6.1.6. Õpetajate koolivälise tegevus

Õpetajate töökoormust arvestades ei ole võimalused kooliväliseks erialaseks tegevuseks suured. Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi on koondunud 224 õpetajat (01.01.2012; seisuga 01.01.2011 – 219), neist seltsi kinnitusel 4/5 aktiivsed. Selts on korraldanud metoodika-

alaseid kevad- ja sügispäevi ja suvekoole ning kursusi, avaldanud kogumiku „Keelemängud“ (2012).

Õpetajate osalus eesti keele üritustel on kasvanud, suurenenud on eeldused nende osavõtuks eesti keele kui terviku küsimuste arutamisest. Oma elukutse propageerimine on toimunud pidevalt, kuid selle tulemuslikkus sõltub olulisel määral õpetajate palgatingimuste paranemisest.

6.2. Strateegiline eesmärk

Kõigi õpilaste eesti keelt ja eestikeelset kultuuriruumi väärtustav hoiak ning tänapäeva ühiskonna nõuetele vastav kõikide eesti keele osaoskuste valdamine, võimalused eesti keele aktiivseks ja passiivseks kasutamiseks.

6.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Hea või väga hea emakeeleoskusega esmakursuslaste osakaal kõrgkoolis	57,1%	pole uuritud	pole uuritud	60%
Üldhariduskooli eesti keele riigieksami keskmine hinne	58,6	59,3	62,9	üle 58

Riigieksami hinde osas on kavandatud tase saavutatud (eesmärgipüstituse tagasihoidlikkus oli seotud uue eksamiformaadi rakendamisega); võib eeldada, et eesmärk saavutatakse ka esmakursuslaste emakeeleoskuse osas (tulenevalt gümnaasiumilõpetajate keeleoskuse paranemisest).

6.4. Tegevused

6.4.1. Pidevad tegevused

6.4.1.1. Õppekavaarendus

- Tagada riiklikus õppekavas heade õpitulemuste saavutamiseks piisav eesti keele õppe maht ja ajaressursi tõhus kasutamine;
- süvendada eesti keele õpetamise lõimitust teiste ainete õpetamisega;
- jätkata eesti keele riigieksami arendamist suunas, mis soodustab keele sügavamat tundmaõppimist, oskuslikumat kasutamist ja eksamitulemuste objektiivsemat hindamist.

6.4.1.2. Õpikud, sh eesti keele õpikud ja teised eesti keele alased materjalid

- Laiendada õpilastele tasuta kättesaadava eesti keele alase info (sõnaraamatud, käsiraamatud, keeleajakirjad) levitamist internetis;
- analüüsida ilmunud õpikute kvaliteeti, informeerida üldsust analüüsi tulemustest, toetada õpikukäsikirjade koostamist;

- suurendada eestikeelsete veebipõhiste õppematerjalide hulka, seada eesmärgiks üldhariduse kõigi valdkondade õppesisu katmine vabalt kättesaadavate eestikeelsete veebimaterjalidega;
- koostada veebipõhiseid ja eksamiarendusega, sealhulgas elektrooniliste eksamitega kooskõlastatud eesti keele õppematerjale ja toetada nende koolidele kättesaadavaks tegemist.

6.4.1.3. Õpetajate välja- ja täiendusõpe

- Arendada Tallinna Ülikooli emakeeleõppe infokeskust;
- võtta eesti keele väljendusõpetuse kursus (kolm Euroopa ainepunkti) kõikide pedagoogiliste erialade õppekavadesse, tagada õpetaja esmakoolituse õppekavade läbijate hea erialane ja üldine eesti keele väljendusoskus;
- arendada eesti keele ja kirjanduse õpetajate täiendusõpet eesti keele teadmiste süvendamise suunas.

6.4.1.4. Eesti keele õpetamine ja kooli keelekeskkond

- Tagada täisväärtuslik eesti keele ja eestikeelne õpe põhi- ja keskkooli tasemel ka neis Eesti regioonides, kus on väike eestlaskond;
- toetada eesti keele ainekava täitmist kõikide kohustuslike teemade osas, püüeldes õpilaste erinevaid mõtlemistüüpe arvesse võtva õpetuse poole;
- juurutada eesti keele õpetamisel efektiivsemat, funktsionaalse keeleoskuse omandamist soodustavat metoodikat;
- parandada muu emakeelega õpilaste ja välismaalt Eestisse pöördunud eesti emakeelega õpilaste võimalusi eesti keele ja teiste ainete täisväärtuslikuks omandamiseks;
- soodustada kõikide ainete eesti keele õpetajate eesti keele alase teadlikkuse kasvu ning luua neile võimalusi eesti keele alaseks täiendusõppeks;
- parandada koolide eesti keele keskkonda (kodulehed, infotahvlid, dokumentatsioon, arvutitarkvara jm) ning luua lisavõimalusi eesti keele heatasemeliseks kasutamiseks;
- soodustada eesti keele ja teiste ainete õpetajate keelealast koostööd.

6.4.1.5. Õppetööväliline eesti keele alane tegevus

- Jätkata põhi- ja keskkooliõpilaste eesti keele olümpiaadide korraldamist;
- toetada eesti keelt käsitlevaid ja eestikeelset loomingut avaldavaid ajakirjandusväljaandeid ning eestikeelse loomingu võistlusi;
- arendada eesti keele ja kirjanduse alaseid tele- ja raadiomänge ning ajaleheviktoreid;
- arendada eesti keele kursusi kõrgkoolide teaduskoolide juures;
- toetada eesti keele õpetamist ja levitada sellealast infot välismaal.

6.4.1.6. Õpetajate kooliväliline tegevus

- Toetada emakeeleõpetajate osalust eesti keele küsimuste arutamisel ja probleemidele lahenduse leidmisel;
- soodustada eesti keele õpetajate erialaste kontaktide tihenemist omavahel ja teiste õpetajatega;
- propageerida eesti keele õpetaja elukutset.

6.4.2. Konkreetsed tegevused

6.4.2.1. Õppekavaarendus

Täidetud

- Rakendada alates 2011/2012. õppeaastast probleemipõhine alustekstide kasutamisega kaheosaline eesti keele riigieksam, mis koosneb kirjandist ja tekstimõistmise ülesannetest.

Täitmisel

- Töötada välja ning viia ellu põhimõtted eesti keelt ja eestikeelset kultuuriruumi käsitlevate, eesti keelt väärtustavate ja selle kasutamise julgust suurendavate üldteadmiste senisest tõhusamaks andmiseks;
- töötada välja ja pakkuda valikkursusi, mille raames käsitletak eesti keele õppe atraktiivsust suurendavaid teemasid.

6.4.2.2. Õpetajate välja- ja täiendusõpe

Täidetud

- Täiendada eesti keele õpetajate väljaõpet kursustega, mis soodustavad eesti keele kui teise keele õpetamist.

Täitmata

- Suurendada koolieelsete lasteasutuste õpetajate, eesti keele ja kirjanduse õpetajate ja klassiõpetajate väljaõppes eesti keele komponendi ja *Estica*-alaste teadmiste osa;
- kehtestada eesti keele õpetajatele kohustusliku perioodilise erialase täienduskoolituse mahuks viie aasta jooksul kümme Euroopa ainepunkti; otsida võimalusi õppetöövaba erialase enesetäiendusaasta või -poolaasta süsteemi väljatöötamiseks ja järkjärguliseks rakendamiseks kõigile õpetajaile.

6.4.2.3. Õppetööväline eesti keele alane tegevus

Täitmata

- Koostada ja levitada eestikeelset arvutisuhtlust võimaldavaid mängu ja klippe ning alustada sellealast rahvusvahelist koostööd.

6.4.3. Takistused

- Õppematerjalide ja valikkursuste koostajate vähene motiveeritus (6.4.2.1);
- e-õppematerjalide kasutamisega seotud tehnilised ja õiguslikud probleemid (6.4.1.2);
- õppekavade ülekoormatus ja eesti keele komponendi ning *Estica*-alaste teadmiste vähene väärtustamine (6.4.2.2);
- vahendite nappus õpetajate täiendusõppesüsteemi muutmiseks (nii eesti keele rühmaõppe kui ka eriti õppetöövaba tasustatava enesetäiendus- ja õppematerjali koostamise (pool)aasta süsteemi rakendamise suhtes) (6.4.2.2);
- mängude ja klipide eestikeelse turu väiksusest tingitud kõrge hind (6.4.2.4).

7. Meede 5: eesti keele oskuse tagamine ning eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine muukeelses üldhariduses

7.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang

Erineva emakeelega laste osalemine eesti õppekeelega või keelekümblusmetoodika alusel töötavate lastearühmade töös on püsinud stabiilselt 4,1–4,6% tasemel. 2012. a septembris liitus keelekümblusprogrammiga 8 lasteaeda, kokku osaleb programmis 45 lasteaeda ja 38 kooli.

Eesti keele maine paranemist ei ole võimalik ühemõtteliselt mõõta, kuigi selle saavutamisele olid suunatud mitmed projektid ja tegevused.

Alates 2011. a 1. septembrist on kõigis munitsipaal- ja riigikoolides 10. klassides õppekeeleks eesti keel (vene õppekeeles jätkavad Tallinna Kalamaja täiskasvanute gümnaasium ja Narva täiskasvanute gümnaasium). 2011. a sai eesti keele (teise keelena) riigieksamil 60 ja enam punkti 67,6%, 2012. aastal aga 70,3% eksamit sooritanud gümnasistidest. Nii 2011. kui ka 2012. a sai riigikeele eksami eest 60 ja enam punkti 55,6% eksami sooritanud põhikooliõpetajatest.

Üldhariduskooli õpetajate eesti keele oskus Ida-Virumaal ja osaliselt ka Harjumaal pole vajalikul tasemel. Keeleinspeksiooni kontroll tegi 2011. a kindlaks 1143 (86,9%) nõuetele mittevastava keeleoskusega pedagoogi, neist enamik Ida-Virumaal. 2012. a tuvastati 1275 (84,7%) nõuetele mittevastava keeleoskusega pedagoogi. Toetudes mh programmi „Keeleõppe arendamine 2007–2010” raames välja töötatud mudelile, korraldati seireperioodil eesti keele õpet mentorite abil. Peamine sihtrühm on Ida-Virumaa haridusasutuste juhid ja pedagoogid. Programm jätkub kuni 2013. a lõpuni.

Igal aastal korraldatakse täienduskoolitusi ja suvekoole keelekümbluse ja LAK-metoodika alal, 2011. a loodi MTÜ LAK-võrgustik. On välja töötatud LAK-õpetaja pädevusmudel. Keelekümbluse ja LAK-õppe alaseid aineid on eesti kui teise keele õpetaja õppekavades Tallinna Ülikoolis, Tartu Ülikoolis ning TÜ Narva Kolledžis.

Arendatakse eesti keele kui teise keele tasemeeksameid. Keeleõppe, -omandamise ja -õpetamismetoodika eksperdid osalevad eesti keele tasemeeksamite töörühmades.

On täiendatud õigusakte uusimmigrantidest kooliõpilaste keeleõppe osas: koolil on õigus taotleda 3 aasta jooksul neile täiendavat rahastamist 4 eesti keele nädalatunni jaoks. Toetatakse eesti õppekeelega koole, kus õpib palju uusimmigrantidest õpilasi.

Mitmekeelsust ja mitmekultuurilisust käsitlevad kursused on olemas mitme kõrgkooli õppekavas (Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool ja selle Narva Kolledž).

Edeneb eesti keele ja kultuuri tutvustamine ja mainekujundamine mitteformaalses keskkonnas. Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed (MISA) korraldab eesti keele laagreid ja eesti keele pereõpet. Eesti kirjanduse tutvustamiseks venekeelsetele elanikele rahastati lõimumiskava raames 2011. a 18 projekti.

Nendes piirkondades, kus venekeelse elanikkonna osakaal on suur (nt Ida-Virumaa), on suurimaks probleemiks arvamus, et eesti keele oskust ei ole vaja, sest eesti keele igapäevaseid kasutusvõimalusi on vähe.

7.2. Strateegiline eesmärk

Muukeelse põhikooli lõpetajate eesti keele oskus on tasemel B2 ja gümnaasiumilõpetajatel tasemel C1.

7.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2009	2011	2012	2017
Eesti keele kui teise keele riigieksami vähemalt 60% tulemusega sooritanute osakaal eksamil käinud gümnaasiumilõpetajate arvust	66,3%	67,6%	70,3%	70,0%

Kavandatud eesmärk on saavutatud.

7.4. Tegevused

7.4.1. Pidevad tegevused

- Alustada osalist eestikeelset aineõpet vene õppekeelega põhikoolis alates 2015/2016. õppeaastast;
- luua eesti keele sõbralik õhkkond ja anda algteadmised eesti keelest muukeelses lasteaias;
- parandada eesti keele mainet muukeelses koolis;
- toetada keelemapi kasutamist;
- arendada ja toetada eesti keeles õpetavate aineõpetajate ainealase eesti keele täiendusõpet, sealhulgas toetada õpetajate eesti keele õpet mentoriprogrammidega;
- arendada ja toetada kakskeelse hariduse mudeleid, sealhulgas keelekümblust, lõimitud aine- ja keeleõpet (LAK-õpe);
- arendada välja mitmekultuurilise hariduse moodulid ja tagada, et kõik õpetajakoolituse läbinud noored õpetajad omandaksid teadmised ja oskused, mis on vajalikud eesti keelest erineva emakeelega õpilaste eestikeelses õppes;
- jätkata vene õppekeelega koolide eesti keeles õpetavate õpetajate täiendusõpet LAK-õppe metoodika vallas;
- jätkata Euroopa Nõukogu keeleoskustasemetele vastavate keeleksamite väljatöötamist;
- arendada ja rakendada juba olemas olevaid programme, mis aitavad uusimmigrantidel kohaneda;
- laiendada eesti keele õpet mitteformaalses keskkonnas;
- arendada välja koolitusmoodulid, mille abil kujundada vene õppekeelega koolide vene keeles aineid õpetavates õpetajates positiivset hoiakut eesti keele ja eestikeelse aineõppe suhtes;
- töötada välja abinõud, mis tagavad eesti keele kui võõrkeele õpetaja kvalifikatsiooniga õpetajate olemasolu piirkondades, kus eesti keele keskkond peaaegu puudub; laiendada vene õppekeelega koolide õpetajate võimalusi töötada ajutiselt eestikeelses keskkonnas.

7.4.2. Takistused

- Vene õppekeelega koolide pedagoogide ebapiisav eesti keele oskus;
- madal keeleõppe motivatsioon peamiselt venekeelse elanikkonnaga piirkondades;
- kogu valdkonna liigne politiseeritus.

8. Meede 6: kutsehariduse õpilaste eesti keele oskuse tagamine

8.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Olulisemaks ülesandeks kutsehariduses eesti keele ja eestikeelse õppe arendamisel on perioodil 2011–2012 olnud vene õppekeelega kutseõppurite eesti keele oskuse parandamine.

Kutseõppeasutuste vene õppekeelega rühmade järkjärguliseks eesti õppekeelele üleminekuks kutsekeskhariduse õppekavadel planeeriti 2009. a Haridus- ja Teadusministeeriumis toetavaid tegevusi Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) rahastusel.

2012. aastal töötati välja uus kutseõppeasutuse seaduse eelnõu (seadus jõustus 01.09.2013). Seadus sätestab kutsekeskhariduses ülemineku eesti õppekeelele. Säte puudutab üheksat vene õppekeelega riigikooli. Rakendustähtpäevana sätestatud 01.09.2020 annab ajavaru, et planeerida tegevused ja ressursid ning minna järk-järgult üle eestikeelsele õppele.

Seadusemuudatuse rakendamiseks on Haridus- ja Teadusministeeriumis koostamisel tegevuskava eestikeelsele õppele üleminekuks kutsekeskhariduses 2014–2020.

ESF-i programmide „Keeleõppe arendamine 2007–2010” ja „Keeleõppe arendamine 2011–2013” raames on kutseõppeasutuste õpetajad ja koolijuhid saanud täienduskoolitust lõimitud kutse- ja keeleõppe metoodika rakendamiseks venekeelsetes õppekavarühmades. Aastail 2011–2012 läbis koolituse 120 pedagoogi, stažeerimas käis 2 õpetajat (ESF-i programm „Keeleõppe arendamine 2011–2013”).

2011–2012 on toimunud kutseõppeasutuste mitmekultuurilise õppesüsteemi arendamiseks nõustajate koolitused, nõustamisfoorum huvigruppidele, teavitamine nõustamisvõimalustest ja 2012. a on nõustatud 43 korral, nõustajate võrgustikus tegutseb 10 nõustajat (ESF-i programm „Keeleõppe arendamine 2011–2013”).

Õppijad on saanud täiendavat keele- ja kultuuriõpet, eestikeelses keskkonnas praktiseerimise võimalusi, eesti keele täiendava õppe on aastail 2011–2012 läbinud 83 õppurit. Eesti keele täiendavat õpet on alustanud veel 224 õppurit.

On loodud nii traditsioonilisi kui ka e-õppe materjale (www.kutsekeel.ee) ning metoodilisi materjale.

Kutseõppeasutustest on täiendava eesti keele õppe pakkumise, erialakeele õppematerjalide väljatöötamise, õppekäikude ja eestikeelse erialapraktika tegevustes osalenud Sillamäe Kutsekool, Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool, Tallinna Teeninduskool, Narva Kutseõppekeskus, Juuksurite Erakool Maridel.

2011. a toimus erialakeele õppematerjale ja õpetamise metoodikaid koondava võrgulehe www.kutsekeel.ee kasutajate küsitlus, mille viis läbi Turu-uuringute AS. Küsitletavad olid kutseõppeasutuste keele- ja kutseõpetajad ning vabaharidusturu keeleõpetajad (kokku 720 potentsiaalset võrgulehe kasutajat).

2012. a alustati kutseõppeasutuste vene õppekeelega õpperühmade kolmanda uuringu ettevalmistusi, uuringu hange toimus 2013. a kevadel.

ESF-i programm „Kutsete süsteemi arendamine” ajakohastab perioodil 2008–2013 loodavates kutsestandardites ka keeleoskuse nõudeid, kutsestandardid on aluseks kutseõppe riiklikele õppekavadele. Euroopa keelemapi mudeli („Erialade keelemapp vanuserühmale

15+”) loomise ettevalmistustöö algas Riiklikus Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuses 2011. a ESF-i programmi „Kutseõppe sisuline arendamine 2008–2013” tegevusena, kuid takerdus planeeritud mittetäitmisest tingitud eelarvekärpe ja asutuse reorganiseerimise tõttu. 2011. a jõuti koostada vaid tööühma tegevuskava.

Enamikku kirjeldatud tegevustest võib lugeda tulemuslikuks ja kordaläinuks. Uuringute kohaselt (<http://www.meis.ee/uuringud-kutseope>) hindavad nii õpetajad kui ka õpilased kõrgelt mentori ja vahetusprogramme ning eestikeelses keskkonnas praktiseerimise võimalusi. Soovitud on rohkem praktilist, erialaga seotud keeleõpet, suhtlemist eesti keeles, aga ka enam eesti keele tunde ja kvaliteetsemat ning huvitavamalt õpet. Tehtu on parandanud kutseõppeasutuste lõpetajate eesti keele oskuse taset, veel enam aga loonud eeldusi selle edaspidiseks tõusuks. Samas ei suurenda eesti keele (teise keelena) riigieksami soorituslävi (1 punkt) eesti keele õppimise motivatsiooni säilimist.

8.2. Strateegiline eesmärk

Kutseõppeasutuste keeleõpe annab õppekavale vastavad tulemused.

8.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2009	2011	2012	2017
Eesti keele tasemeeksami sooritanute osakaal kõigist eesti keele tasemeeksamit teinud kutseõppuritest	11,4%	17,8%	18,5%	20,0%

Eesmärk on tõenäoliselt saavutatav.

8.4. Tegevused

8.4.1. Pidevad tegevused

- Pakkuda kutseõppuritele erialase eesti keele ja eesti keele teise keelena õpet tööks vajalikul tasemel;
- analüüsida eesti keele õppe olukorda vene õppekeelega rühmades, ajakohastada eesti keele oskuse nõuded ning korraldada lõimitud eriala- ja keeleõppe täienduskoolitust kutseõppeasutuste juhtidele ja õpetajatele.

8.4.2. Konkreetsed tegevused

Täitmisel

- Korraldada vene õppekeelega rühmade õppuritele ja vastavatel erialadel töötavatele täiskasvanutele eestikeelse kutseeksami ettevalmistuskursusi, toetada õppurite praktiseerimist eestikeelses töökeskkonnas;
- analüüsida eesti keele õppe olukorda vene õppekeelega rühmades, ajakohastada eesti keele oskuse nõuded ning korraldada lõimitud eriala- ja keeleõppe täienduskoolitust kutseõppeasutuste juhtidele ja õpetajatele.

Täitmata

- Arendada välja keelemapi mudel täiskasvanud õppijale (keelefirma Dialog tõlgitud täiskasvanute keelemapp valmis aastal 2010; siin mõeldakse kutseõppurite vajadusteks kavandatud erialade keelemappe).

8.4.3. Takistused

- Planeerimisel arvestamata jäänud raskused keelemapi mudeli väljatöötamisel kutseõppe erialavaldkondade õppijatele earühmas 15+.

9. Meede 7: eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses

9.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang

Seireperioodil ette valmistatud ja 2013. a jõustunud kõrgharidusreform, mis seadustab tasuta eestikeelse kõrghariduse, loob tugeva toetuse meetme strateegiliste eesmärkide täitmisele.

Võrreldes EKA lähteolukorraga on eesti keele positsioon seireperioodil tugevnenud. 2010. a leidis üksikuid õppekavarühmi, kus rakenduskõrghariduse tasemel oli ainult muukeelne õpe. Nii 2011/2012. kui 2012/2013. õa on kõigis õppekavarühmades kõigil õppetasetel Eestis olemas eestikeelne õpe. Kõrgharidusmaastiku korrastamisega, sh õppeasutuste arvu vähendamisega kaasneb venekeelse rakenduskõrgharidusõppe vähenemine.

Akadeemilise sfääri rahvusvahelistumise tõttu kasvab ingliskeelse õppe osakaal, eriti kõrgematel õppeastmetel: lisandub ingliskeelseid õppekavasid, õppeaineid ja aineplokke; kasutatakse ingliskeelset erialakirjandust, korraldatakse ingliskeelseid külalisloenguid. Järgneval, 2013/2014. õppeaastal tugevneb tänu kõrgharidusreformile riiklikult rahastatava eestikeelse õppe positsioon, samas võivad kõrgkoolid asuda laiendama tasulist võõrkeelset õpet. Õppekava keelsuse kriteeriumide täpsustamine muutub tõenäoliselt senisest aktuaalsemaks ja nõuab senisest elavamalt, kõiki asjaosalisi hõlmavat arutelu.

Muukeelse taustaga üliõpilaste keelelist toimetulekut ja koolitusvajadust uuritakse, neile antakse mitmesugust keeletuge. Metoodilist tuge mitte-emaleelsete üliõpilaste õpetamiseks vajaksid omakorda erialaõppejõud. Riigikeele süvaõpet kasutavad muukeelse taustaga üliõpilased suhteliselt tagasihoidlikult, näiteks 2012/13. õa 685 (umbes 20% muukeelse üldharidustaustaga üliõpilastest) bakalaureuseõppe, rakenduskõrgharidusõppe ja bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavade üliõpilast. Et sisseastujatest saaksid üliõpilased, kes suudavad õppida eestikeelses kõrgkoolis, oleks vaja ellu viia EKA osa 6.2 eesmärk „muukeelse põhikooli lõpetajate eesti keele oskus on tasemel B2 ja gümnaasiumilõpetajatel tasemel C1” ning ühtlustada sisseastumistingimused ja -testid.

Jätkeb eestikeelse õppekirjanduse väljaandmine. Riikliku programmi „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine (2008–2012)” raames on 2011.–2012. a ilmunud 20 õpikut peamiselt kolmest rahvusvahelise õppekavade liigituse ISCED õppevaldkonnast: loodus- ja täppisteadused, tehnika, tootmine ja ehitus, põllumajandus. 2012. aasta lõpu seisuga oli töös veel 32 õpikut kõigist õppevaldkondadest. Igal aastal on korraldatud konkurss parima kõrgkooliõpiku väljaselgitamiseks. Eestikeelset õppekirjandust annavad välja ka kõrgkoolid.

Jätkeb erialade katmine oskussõnastikega. Terminoloogiat on arendatud riikliku programmi „Eestikeelse terminoloogia toetamine (2008–2012)” ja meetme „Kõrgkoolide koostöö ja innovatsiooni arendamine” doktorikoolide alameetme raames. On korrastatud, välja töötatud, süstematiseeritud ja/või avaldatud kõigi õppevaldkondade terminoloogiat. Terminoloogia õpetamist on riiklikult toetatud neljas kõrgkoolis: Tartu Ülikoolis, Tallinna Ülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis ja Eesti Maaülikoolis.

On kasvanud eestikeelseid artikleid avaldavate kõrgetasemeliste teadusajakirjade arv. ETIS-e 1.1 klassifikaatori all on kuus täielikult või osaliselt eestikeelset teadusajakirja: Ajalooline

Ajakiri, Tuna, Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat, Kunstiteaduslikke Uurimusi, Acta Historica Tallinnensia, Eesti Arheoloogiaajakiri. Programm „Eesti keel ja kultuurimälu” on jätkuvalt toetanud humanitaarväljaannete taseme tõstmist.

Teadustöö esiletõstmiseks ja teaduse populariseerimiseks on jätkuvalt korraldatud Eesti teaduse populariseerimise auhinna konkursi, üliõpilaste ja õpilaste teadustööde konkursse, tutvustatud teadustööd meedias. Probleemiks on spetsialistide vähesus mõnedes eesti keele uurimise valdkondades, kuid nii täpse vajaduse selgitamine kui ka tegevus selle rahuldamiseks peavad lähtuma Eesti demograafilisest olukorrast ja olema kooskõlas teiste valdkondade vajadustega.

Võõrkeelsete doktoritööde eestikeelse kokkuvõtte nõue sisaldub Eesti avalike ülikoolide kvaliteedileppes õppekavade, akadeemiliste ametikohtade ja akadeemiliste kraadide kohta 11. juunist 2003 ja kõigi ülikoolide regulatsioonides. Enamik ülikooli esitab nõudeid kokkuvõtte sisulise ammendavuse või mahu kohta, seda ei tee Tallinna Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool. Riikliku programmi „Eestikeelse terminoloogia toetamine 2008–2012” raames algatati koostöös Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ja Tartu Ülikooli Sihtasutusega 2012. aastal võõrkeelse väitekirja eestikeelse resümees stipendiumide konkurs.

Seireperioodi tegevused on valdavalt toetanud strateegiliste eesmärkide saavutamist.

9.2. Strateegilised eesmärgid

Kõrgkoolilõpetajate eesti keele oskuse kõrget taset tagav eestikeelne kõrgharidus on olemas kõigil õppeastmetel kõigis õppekavarühmades, kusjuures toetatakse ka võõrkeelse õppe võimalusi. Tähtsamad teadustulemused avaldatakse ka eesti keeles, säilitades ja arendades eesti teaduskeelt, vältides mis tahes teadusala täielikku võõrkeelestumist.

9.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Eestikeelseid õppekavasid sisaldavate õppekavarühmade osakaal kõigist õppekavarühmadest	100%	100%	100%	100%
Kaitstud võõrkeelseid doktoritöid erialase teaduspublikatsiooni mahus eestikeelse resümeega või eestikeelseid doktoritöid kõigist doktoritöödest	80%	75%	70%	95%

Eestikeelsete õppekavade osakaal õppekavarühmades on säilitatud ning sellega ollakse 2017. aastaks kavandatud tasemel, doktoritööde keelsuse ning nende eestikeelsete resümeede osas on eesmärk saavutatav.

9.4. Tegevused¹

9.4.1. Pidevad tegevused

- Tagada eestikeelsetes õppekavades ette nähtud eestikeelne õppetöö;
- toetada eesti erialakeele ja akadeemilise väljendusoskuse õpetamist ning muukeelsete üliõpilaste keeletuge;
- katta erialad oskussõnastike ning eestikeelse õppekirjandusega;
- väärtustada uurimistulemuste avaldamist eesti keeles; hoides kõrgel eestikeelsete teadusväljaannete taset, taotleda jätkuvalt nende kajastamist rahvusvahelistes andmebaasides, samuti taotleda rahvusvahelise levikuga eestikeelsetele teadusväljaannetele kõrgemat hindamist teaduspublikatsioonide hierarhias;
- jätkata eestikeelse teadust populariseeriva tegevuse toetamist;
- jätkata paindlike eesti keele õpetamise ja keeleoskuse kontrollimise meetodite arendamist ja rakendamist.

9.4.2. Konkreetsed tegevused

Täitmisel

- Seadustada eestikeelse õppe säilimine kõigis õppekavarühmades kõigil õppeastmetel;
- kehtestada nõue, et võõrkeelsele bakalaureuse-, magistri- või doktoritööle lisatakse ammendav kokkuvõte eesti keeles, doktoritöö puhul teadussuuna teadusartikli mahus;
- käivitada eesti kirjakeele täiendusõppe süsteem välismaal keskhariduse saanud üliõpilastele.

Täitmata

- Määratleda õppekeele ja muude keelte suhe õppekavas;
- selgitada eesti keele spetsialistide vajadus;
- töötada välja põhimõtted, mille alusel kehtestada muukeelse gümnaasiumi lõpetanutele nõuded kõrgkooli sisseastumiseks vajaliku eesti keele oskuse kohta.

9.4.3. Takistused

- Eriarvamused eesti keele kui teaduskeele säilitamiseks vajalike meetmete osas.

¹ 2013. a jõustunud kõrgharidusreform kaotas riigitellimuse koos selle juurde kuuluvate erialakoeffitsientidega, jättes õppekohtade ja rahastuse jaotuse erialade vahel kõrgkoolide otsustada, seepärast tuleb EKA-st välja jätta järgmised ülesanded: tagada eesti keele spetsialistide väljaõpe, esitades suunatud riigitellimuse Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli eesti keele erialade õppekavadele kõigil õppeastmetel; kehtestada eesti keele erialade õpetamise tegelikele kuludele vastavad erialakoeffitsiendid.

10. Meede 8: eesti keele piirkondlike erikujude arendamine Eestis

10.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Aastatel 2011–2012 on murretele osutatud suuremat tähelepanu meedias ja avalikkuses, pärimuskultuuri ja murrete kasutamist toetatakse riiklike programmidega. Lisandus uus, „Virumaa pärimuskultuuri programm 2011–2014“. Seega on programmidega kaetud kõik kirjakeele baasalast väljapoole jäävad piirkonnad, st eesti tegelikud murdealad.

Riiklik õppekava võimaldab piirkondlike erikujude õpetamist üldhariduskoolis. Tegelik õpe toimub Võrumaal (20 kooli), Kihnus, Värskas ja Viljandimaal (4 kooli). Alates 2009. aastast tegutseb Võrumaal väikelaste võru keelepasa. 2011. aastal hõlmas Võru murdekeelne lastehoid rändkeelepasa 3 lasteaeda (Sõmerpalu, Haanja, Võru).

Võimalused anda emakeele õpetajatele lisakvalifikatsioon eesti keele piirkondlike erikujude õpetamiseks ning ajakirjanikel, turismitöötajatel jt saada vastavat (välja)õpet on ebapiisavad.

2012/2013. õppeaastal sai võru murdekeele ja kultuuri õpetust 19 kooli 340 õpilast, Kihnu koolis toimub kihnu murdekeele õpe 1.–8. klassini (45 õpilast), Mulgi murret õpetatakse fakultatiivselt 4 Viljandimaa koolis, setu murdekeelt Värska gümnaasiumis. Jätkunud on lastele suunatud (õppe)kirjanduse väljaandmine (eeskätt Kihnu ja Lõuna-Eesti koolidele).

Eesti keele ja kirjanduse õpetaja magistriõppes saab Tartu Ülikoolis valida kõrvaleriala „Lõunaeesti keele ja kultuuri õpetaja“, millega on seotud põhiosa murdekursustest. Aastail 2010–2012 lõpetas lõunaeesti keele ja kirjanduse eriala 3 üliõpilast.

Toetatakse murrete kasutamist kohalikus asjaajamises, avalikel siltidel, viitadel, kuulutustes, teadaannetes ja reklaamis. Uue keeleshadusega (2011) lisandus õigus kasutada murdekeelt ametlikus keelekasutuses eesti kirjakeelse teksti kõrval.

Jätkunud on pärimuskultuuri ja murdekeele õpe üldhariduskoolides ja kõrgkoolides, sh magistriõppe tasemel (Tartu Ülikooli eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolituses).

Jätkunud on järjepidev eesti murrete alane teadus- ja arendustegevus. Laienenud on murrete kohta käivate veebipõhiste allikmaterjalide hulk. Väljaannetest ilmuvad regulaarselt Uma Leht, Setomaa, Üitsainus Mulgimaa, Võru Instituudi toimetised, „Võro-Seto tähtraamat“, õpilastööde valimik „Mino Võromaa“, võrumurdeline Täheke jm. 2011. aastast väärivad esiletõstmist keeleõpik „Kihnläse emäkiel I–III“, 2012. aastast „Seto aabits“ ja 3 luulekogu (Jaan Kaplinski, „Taivahe heidet tsirk“, Kauksi Ülle, „Palunõiaq“, „Valit luulõq“).

2012. aasta rahvaloenduse andmetest ilmnes, et murdekeelt mõistab ja kasutab 131 243 inimest (s.o iga kümnes loendatu). Traditsiooniliste murrete hääbumisele on vastukaaluks tänapäevaste, avalikus suhtluses, meedias ja kirjasõnas kasutatavate piirkondlike keelekujude teke. 2010. aasta osavõturohke (7000 inimest) Uma Pido saab jätku 2013. aastal. Vahepealsete osalusnäitajate taga on eeskätt keelepäevadel (emakeelenädalal), keelelaagrites, kodumurde päevadel, folklooripäevadel, luule- ja etlemisvõistlustel, ümarlaudadel jms osalenud. 2012. aastal tõi inimesi arvukamalt kokku Mulgi pidu (2000 osalejat).

Toetatud on piirkondlike ajakirjandusväljaannete ilmumist, üleriigiliste ajakirjade erinumbreid, raadio- ning telesaateid. Regulaarselt on eetris Vikerraadio kihnu-, mulgi-, võru- ja setumurdelised uudised, telesaadetest on mainida 4-osaline „Säärased mulgid“ ETV2 kanalil (2012). Kahjuks ei ole rahastamine saavutanud soovitud taset, vaid hoopis väheneb. 2012. a on rahastatud 13% ulatuses vähem kui 2011 [vrd Kultuuriministeerium 182 600 (2011) ja

167 325 (2012) ning Haridus- ja Teadusministeerium 58 200 (2011) ja 46 200 (2012)]. Siiani pole leitud arengukavas planeeritud summat TÜ murretealaseks täiendusõppeks.

10.2. Strateegiline eesmärk

Eesti keele piirkondlikud erikujud toimivad kultuuriväärtuse ning igapäeva elu osana, eesti kirjakeele arendamise ühe allikana ja kohaliku eesti identiteedi kandjana.

10.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Murdekeelsete tele- ja raadiosaadete maht nädalas	20 min	30 min	35 min	50 min
Murdekeelsete trükiste arv	12	10	15	15
Murdekeelsetel massiüritustel osalejate arv	7000	2500	4350	8000
Koolinoorte esitatud murdekeelsete võistlustööde arv	100	146	210	150

Murdekeelsete tele- ja raadiosaadete kavandatud maht on saavutatav, ilmunud trükiste osas on eesmärk saavutatud. Murdekeelsete võistlustööde arv on ületanud 2017. aastaks kavandatud taseme, on reaalne, et kavandatust madalamale tööde hulk ei lange.

10.4. Tegevused

10.4.1. Pidevad tegevused

- Jätkata eesti murrete õpetamist üldhariduskoolides ja teistes õppeasutustes ning vastava õppekirjanduse koostamist;
- jätkata eesti murrete alast teadus- ja arendustegevust (vt ka eesti keele uurimine);
- toetada murrete kasutamist meedias ja regionaalkultuuri projekte.

10.4.2. Konkreetsed tegevused

Täidetud

- Algatada kogu Eestit hõlmavaid riiklikke programme eesti murrete ja kohaliku kultuuri velmamiseks ning arendamiseks;
- soodustada eesti murrete kasutamist kohalikus asjaajamises, avalikel siltidel, viitadel, kuulutustes, teadaannetes ja reklaamis;
- toetada võimalust õpetada eesti murdeid riikliku õppekava raames.

Täitmisel

- Arendada kõrgkoolides eesti murrete alase välja- ja täiendusõppe võimalusi.

10.4.3. Takistused

- Murrete kasutamist mittesoodustav demograafiline olukord (väike sündivus, väljaränne).

11. Meede 9: väliseestlaste eesti keele oskuse säilimise toetamine

11.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Seireperioodil on Eestist siirdunud välismaale rohkem inimesi, kui neid on siia tagasi tulnud (2011–2012 lahkus 17 085 ning saabus 8125 inimest). Suurenenud on ka ajutiselt välismaal töötav-õppiv eestlaskond, mis viitab üha aktuaalsemale vajadusele (osalise) eestikeelse hariduse järele välismaal. Aastatega on juba välja kujunenud hulk konkreetseid püsivategevusi, mis on suunatud väliseestlaste keeleoskuse säilitamisele ja arendamisele.

Kasvanud on eesti keelt õppivate (õpi)laste arv välismaal asuvates üldharidus- ja pühapäevakoolides, seltsides, lasteaedades ning keelekursustel (ennekõike Soomes ja Beneluxi maades). 2012. a seisuga on 18 riigis kokku 47 eesti keele õpetuskohta. Eesti riigi lähetatud õpetajad töötavad Aleksandrovka keskkoolis (Ukraina), Riia eesti põhikoolis, Ülem-Suetuki algkoolis ning Petseri keeltegümnaasiumis (Venemaa), samuti Luxembourgi, Brüsseli ja Müncheni Euroopa koolides. Õppekohti varustatakse regulaarselt õppematerjalidega (2011. aastal 40 õpetuskohta, 2012. aastal 47).

Rahvuskaaslaste programmi haridusprojektide konkursi kaudu toetatakse eesti keele ja kultuuri säilitamisele suunatud ja õppetööga seotud tegevusi: õpetajate töötasud ja täienduskoolitused, ruumirent, mitmesugused huvitegevused (laagrid, ekskursioonid jmt). 2011. a toetati 47, 2012. a 67 projekti. Toetatakse väliseesti noorte õpinguid Eesti kõrg- ning kutsehariduskoolides (2011/2012. õppeaastal õppis Eestis stipendiumi toel 38 väliseesti noort).

Korraldatakse laste suviseid eesti keele ja meele laagreid (2011. aastal 70, 2012. aastal 66 väliseesti last; osalevad tugiõpilased Eestist). Eesti keele keskkonnas viibimise tulemusena on paranenud laste eesti keele oskus ning tugevnenud eesti identiteet.

Koostöös Emakeele Seltsiga korraldatakse keelepäevi väljaspool Eestit elavatele eestlastele ning eesti päritolu inimestele. 2011. aastal peeti 5 väliskeelepäeva (sh Helsingis, Moskvast, Münchenis ja Luxembourgis), 2012. aastal 6 keelepäeva (Lundis, Haagis ja Goudas, Kopenhaagenis, Vilniuses ja Moskvast) ning Peterburi keelekonverents.

Üksikuurijate ja nende projektide kaudu on jätkatud väliseestlaste keele kogumist ning uurimist (nt Argentina, Brasiilia, Venemaa, Ukraina).

Tuleb taotleda toimivate tegevuste jätkamist vähemalt senises mahus ka edaspidi. Peatselt on lõppemas „Rahvuskaaslaste programm (2009–2013)“, väljatöötamisel on programmi jätk järgmiseks perioodiks (2014–2020). Uutes väljarändajais tuleks näha eesti keele ja kultuuri taandumisilmingute pidurdajaid välismaal.

Üksikuurijate ja projektide kaudu jätkatakse väliseestlaste keele kogumist ning uurimist.

11.2. Strateegiline eesmärk

Välismaal olevatel eestlastel on säilinud eesti keele oskus.

11.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Väliseestlasi osalemas eesti keele õppes ja päevadel Eestis ja välismaal	1500	1775	2893	2800

Eesmärk on saavutatud.

11.4. Tegevused

11.4.1. Pidevad tegevused

- Toetada eesti keele ja eesti keeles õpetamist, internetipõhiste õpivõimaluste loomist välismaa koolides ning väliseestlaste õppimist Eestis;
- soodustada eestikeelse teabe kättesaadavust välismaal (trüki- ja elektrooniline meedia);
- teha väliseesti noortele, sealhulgas välismaa ülikoolides õppivatele noortele keelepäevi, mis tutvustavad eesti keelt ja keelepoliitikat ning motiveerivad Eestisse naasma; otsida keelepäevadele uusi vorme, korraldada neid koos muude ürituste ja partneritega.

11.4.2. Konkreetsete tegevused

Täitmisel

- Talletada ja uurida väliseestlaste keelekasutust ning välismaal asuvat eesti keele materjali.

12. Meede 10: viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse toetamine

12.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Oluline eesti viipekeele arengu mõjutegur on 2011. aastal vastu võetud keeleseaduse uus redaktsioon, millest on välja jäetud varasemas redaktsioonis sisaldunud riigi kohustus soodustada eesti viipekeele ja viibeldud eesti keele kasutamist ning arengut.

Eesti Viipekeeletoetuste Keskuse ja Keskuse koostöös on alustatud uue Eesti viipekeeletoetuste kriteeriumide väljatöötamist, mis on vastavuses uue 8-tasemelise Eesti kvalifikatsiooniraamistikuga. Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus on omavalitsustes väga erinev ning on Tallinna linnas oluliselt vähenenud. Arendamisel on viipekeele tõlketeenus (sh kirjutustõlke teenus) kogu riiki katvaks süsteemiks, et operatiivne tõlketeenus oleks igale kuulmispuudega inimesele kättesaadav.

Kurtidele ja kuulmispuudega lastele on tagatud võimalus õppida eesti keeles ja eesti viipekeeles Tallinna Heleni Koolis ning eesti keeles Tartu Hiie Koolis. Tartu Hiie Koolis toimuvad soovijatele eesti viipekeele tunnid valikainena.

Keeleliste erivajadustega inimestele on tagatud tehnilised vahendid (nt lühisõnumi saatmiseks), mis võimaldavad edastada hädaabiteateid häirekeskusele. 2012. a hakati pakkuma Häirekeskuse SMS-112 teenust, mille kaudu saavad kuulmis- ja kõnepuudega inimesed saata eesti ja vene keeles numbrile 112 tasuta hädaabi sõnumeid päästjate, kiirabi või politsei kutsumiseks (teenuse kasutamiseks tuleb end eelnevalt registreerida ja luua kasutajakonto).

Eesti viipekeele arendamiseks on koostatud esimene „Eesti viipekeele aabits“ (2011) ning viipekeele õpiku „Viibelda on mõnus“ digiversioon (2011). Koostamisel (MISA) oli nägemispuudega inimeste keeleõppekomplekt „Lood elust enesest“ ja kuulmispuudega inimeste keeleõppekomplekt „Pille ja Lauri lood“ (mõlemad valmisid 2013. a).

Keeleliste erivajadustega inimrühmade (kurdid ja vaegkuuljad, pimedad, pimekurdid, düslektikud, afaasikud, düsartrikud) määratluste täpsustamine ning rühmade suuruse selgitamine on täidetud osaliselt. Viipekeelsete kurtide arv on umbes 1300, vaegkuuljaid on registreeritud 1134.

Eesti Keele Instituudis koostatakse eesti keele põhisõnavara veebisõnaraamatut (u 5000 märksõna). Koostöös Eesti Viipekeeletoetuste Keskusega on välja töötatud sõnastiku kasutajaliides (<http://eelex.eki.ee/run/ViipeKeel/>). Tallinna Heleni Kool osaleb 2011. aastast alates rahvusvahelises koostööprojektis Spreadthesign, mille eesmärk on elektroonilise videosõnaraamatu koostamine. Sõnaraamat sisaldas 2012. a lõpuks 8088 eesti viipekeele viibet (www.spreadthesign.com).

Arendatakse eesti viipekeele kui teise keele õpetamise metoodikat. Alustatud on Tartu Ülikooli eesti viipekeele tõlgi õppekava õppematerjalide ja õpetamise metoodika süstematiseerimist. Alanud on kurtide eesti viipekeele õpetajate koolitus (SA Archimedes).

Arendatakse digiteleviiooni võimalusi. Iga päev edastatakse 5-minutiline viipekeelsete uudiste saade kanalil ETV2. Eesti viipekeelsete on käesoleva perioodi jooksul tõlgitud vaid üks saade (Vabariigi Presidendi uusaastatervitus, ERR, 8 min).

Pimedatele on koostatud „Eesti punktikirja käsiraamat” (2012), mis loob ühtse kuue punktiga punktikirja standardi. Loomisel on arvutites kasutamiseks mõeldud kaheksa punktiga punktikirja standard. Loodud on mitmesuguseid abivahendeid pimedatele, nt Swedbank on kasutusele võtnud pimedatele mõeldud hääljuhtimisega pangaautomaadid.

Kokkuvõttes on keeleliste erivajadustega inimeste võimalused osaleda riigi ja ühiskonna elus seireperioodil paranenud.

12.2. Strateegiline eesmärk

Määrata kindlaks keeleliste erivajadustega inimrühmad, arendada välja süsteemne viipekeele õpe ja uurimine ning tagada vajalikud tõlketeenused.

12.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Viipekeelde tõlgitud TV-saadete maht	40 min	0	8 min	60 min
Atesteeritud viipekeeletõlkide arv	27	25	26	40

Kavandatud eesmärgi saavutamine nii viipekeelde tõlgitud TV-saadete mahu kui ka atesteeritud viipekeeletõlkide arvu osas nõuab väga suuri pingutusi.

12.4. Tegevused

12.4.1. Pidevad tegevused

- Tagada kurtidele lastele võimalus valida eestikeelne või eesti- ja viipekeelne haridus;
- arendada eesti viipekeelt; töötada välja õppe- ja ainekavad eesti viipekeele kui esimese keele õpetamiseks; arendada eesti viipekeele kui teise keele õpetamise metoodikat;
- arendada viipekeele tõlketeenus (sh kirjutustõlke teenus) kogu riiki katvaks süsteemiks, et operatiivne tõlketeenus oleks igale kuulmispuudega inimesele kättesaadav.

12.4.2. Konkreetsed tegevused

Täidetud

- Tagada keeleliste erivajadustega inimestele tehnilised vahendid (nt lühisõnumi saatmiseks), mis võimaldavad edastada hädaabiteateid häirekeskusele;
- tagada kurtide koolides eesti viipekeele õpetamine kõikides klassides.

Täitmisel

- Täpsustada keeleliste erivajadustega inimrühmade (kurdid ja vaegkuuljad, pimedad, pimekurdid, düslektikud, afaasikud, düsartrikud) määratlused ning selgitada rühmade suurus;
- arendada välja digiteleviiooni võimalused (tõlkida eesti viipekeelde vähemalt 10% Eesti telekanalite saadetest, varustada eesti subtiitritega vähemalt 10% eestikeelsetest originaalsaadetest ning lisada osale avalik-õigusliku televiiooni saadetest.

12.4.3. Takistused

- Piiratud ressursside tõttu on võimalik tõlgi kasutamine mõnes omavalitsuses vaid 3–4 tundi aastas;
- probleeme on ka viipekeele tõlketeenuse kasutamisega ülikoolides.

13. Meede 11: eesti keele arendamine võõrkeelte kontekstis ning eesti keele rahvusvahelise esindatuse tagamine

13.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Eesti keele akadeemilist välisõpet on arendatud „Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programmi (2011–2017)” järgi, mille tegevuste hulka kuulvad eesti keele ja kultuuri lektorite lähetamine välisülikoolidesse, välisüliõpilastele ja -teadlastele eesti keele ja kultuuri alaste stipendiumide ja uurimistoetuste väljaandmine, täienduskoolituste korraldamine, õppevara ja külalislektorite saatmine välisülikoolidele jne. Programmi eesmärkide täitmist on pidurdanud kavandatust väiksem rahastus.

Oluliseks tuleb pidada, et kasvanud on Eesti lõimitus Euroopa ja kogu maailma kultuuri-, majandus- ja poliitilistesse protsessidesse. Arendatud on rahvusvahelist keelekoostööd: osaletakse Euroopa Nõukogu Grazi (Austria) Nüüdiskeelte Keskuse ja Euroopa Komisjoni keeleprogrammides; terminoloogia-alases ja keeletehnoloogia-alases koostöös (CLARIN ERIC); Euroopa Rahvuslike Keeleinstituutide Föderatsiooni (EFNIL) ning kuni 2011. a lõpuni keelelise mitmekesisuse edendamise võrgustiku (The Network to Promote Linguistic Diversity, NPLD) töös. Eesti Keele Instituut on ühenduste Clarity International ja Plain Language Association International liige. HTM-i ja Euroopa Nõukogu keelepoliitika talituse koostöös valmis 2011. a Eesti keelehariduspoliitika ülevaade (keeleprofiil). 2010/2011. õa alustati põhikooli ja gümnaasiumi uute riiklike õppekavade rakendamist, nende võõrkeeleõpetuse ainevaldkond, k.a eesti keele kui teise keele õpetamine, tugineb Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetele, sh keeleoskustasemetega kirjeldustele. Eesti elanike mitmekeelsuse edendamiseks on välja töötatud „Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2015”, mille rakendamist on takistanud alarahastatus.

Võõrkeeleõpetajaid koolitavad ja õpetuse kvaliteedi eest vastutavad Tartu Ülikool ja Tallinna Ülikool. Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur on andnud TLÜ-le tähtajatu koolitusloa võõrkeeleõpetajate ettevalmistuseks; TÜ on saanud samasisuliseks tööks tähtajalise koolitusloa (kuni 31.12.2014). Võõrfiloloogide koolituses on kohustuslik eesti keele moodul ainult TÜ-s, TLÜ-s on eesti keel valikainena. Kumbki ülikool ei kavanda siin kasvu, pigem kaalutakse ingliskeelsete õppeainete osakaalu suurendamist. Varasemate aastatega võrreldes on paranenud muukeelsete koolide õpetajate eesti keele oskus. Õpetajate võõrkeeleoskuse kohta andmed puuduvad.

Tõlke ja tõlkijaid õpetatakse TÜ-s ja TLÜ-s. Hinnanguliselt pole nende arv piisav, täpne ülevaade vajadusest puudub. HTM on teinud ettepaneku koondada tõlkide koolitus TLÜsse ning tõlkijate oma TÜ-sse. 29.11.2012 toimus Tallinnas konverents „Euroopa Liidu õigusaktid eesti keeles: eelnõudest tõlgeteni”, kus toodi välja vajadus pöörata erilist tähelepanu tõlkijate ja juristide-lingvistide koolitusele ning liitumisele programmiga „European Master’s in Translation”.

Täiskasvanuhariduse raames pakutava võõrkeeleõppe kohta on andmeid raske koguda, sest selles sektoris tegutsevad peamiselt erakoolid ning neid puudutavad andmed on napid, kohati ebausaldusväärsed või raskesti tõlgendatavad. Keeleharidusprofiil osutab vajadusele arendada täiskasvanuharidust elukestva õppe strateegia osana. Tõhusa ja kvaliteetse keeleõppeteenuse loomist soodustaks hästi korraldatud ja juhitud akrediteerimissüsteem, mis hõlmaks ka

regulaarset hindamist ja kordusakrediteerimist. Haridus- ja Teadusministeeriumis on käivitatud arutelu probleemi lahendamise eri võimaluste üle. Eestis on kakskeelsete sõnaraamatute kirjastusturg jagatud kahe kirjastuse, Eesti Keele Sihtasutuse ja TEA vahel. Varasemal perioodil ilmus sõnaraamatuid ka teistelt kirjastustelt. Uute kakskeelsete sõnaraamatute arv on oluliselt vähenenud, antakse välja kordustrukke. Kasvab ka e-sõnaraamatute hulk.

13.2. Strateegiline eesmärk

Eesti keele ja kultuuri tuntus teistes riikides ning teiste keelte ja kultuuride tuntus Eestis on suurenenud.

13.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Eesti keele akadeemilise välisõppe õpetuskeskuste arv väljaspool Eestit	11	11	11	18

Kavandatud eesmärk ei ole saavutatav rahaliste vahendite puuduse tõttu.

13.4. Tegevused

13.4.1. Pidevad tegevused

- Anda välja kakskeelseid sõnaraamatuid;
- jätkata Euroopa Nõukogu keeleoskustasemete rakendamist ning testimise oskusteavet toetavate uuringute korraldamist.

13.4.2. Konkreetsete tegevused

Täitmisel

- Lõimida järgmises eesti keele arengukavas eesti keele ja võõrkeelte alane tegevus;
- selgitada tõlkide ja tõlkijate vajadus ning koolitada neid vajalikul arvul;
- toetada eesti keele ja võõrkeelte kontrastiivuurimisi;
- arendada täiskasvanud keeleõppija eesti keele mudelit.

Täitmata

- Suurendada võõrkeelsete õppekavades eesti keele osatähtsust.

13.4.3. Takistused

- Eesti keele ja kultuuri välisõppeprogrammi rahastus ei ole kasvanud planeeritud mahus, mis ei ole lubanud avada uusi õpetuskeskusi ega laiendada tegevust;
- puudub täiskasvanuhariduse riiklik kvaliteedikindlustussüsteem;
- kõrgkoolid soovivad võõrkeelsete ettevalmistuses suurendada pigem inglise kui eesti keele õpetuse osakaalu, st prioriteediks on rahvusvahelistumine.

14. Meede 12: keeleseaduse täitmise järelevalve

14.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhinang

Võrreldes varasemate aastatega on järelevalvejuhtumite arv mõnevõrra vähenenud, samuti on vähenenud tuvastatud rikkumiste ning väärteomenetluste osakaal.

Aasta	Kontrolli-juhtumeid	Tuvastatud rikkumisi (sulgudes rikkumiste osakaal)	Trahvisumma (eurodes)	Väärteomenetlusi (sh hoiatused)	Keskmine trahvisumma (eurodes)
2007	3115	3029 (97%)	22362	564	39,6
2008	2562	2402 (93%)	13728	494	27,7
2009	2433	2248 (92%)	5793	331	17,5
2010	2359	2271 (96%)	7735	225	34,3
2011	1961	1742 (88%)	7948	208	38,2
2012	2171	1902 (88%)	9978	176	56,7

Varasemast rohkem rakendatakse mittekarakteristlikke meetmeid. Kui 2009. ja 2010. aastal rakendati sunniraha kahel ning 2011. aastal kolmel korral, siis 2012. aastal rakendati sunniraha 39 korral.

Mõnevõrra paranenud on muukeelsete koolide õpetajate, aga ka politseinike ning vanglaametnike eesti keele oskus. Positiivse arengu taustaks on „Eesti lõimumiskava 2008–2013” rakendusplaani aruande järgi 2011. a tervikuna paranenud eesti keele oskus muu emakeelega inimeste seas: 2011. a sooritas A2 tasemel eesti keele tasemeeksami 71% (1024), B1 tasemel 51% (1504), B2 tasemel 42% (1539) ning C1 tasemel 34% (424) osalenutest. On suurenenud kontaktid eri rahvustest inimeste vahel ning kasvanud usaldus eestikeelsete infokanalite vastu.

Eesti keele tasemeeksami mittesooritanute osakaal on väga suur (kõrgtasemel 66%), samuti on probleemiks peetud liigset bürokraatiat. Üheks põhjuseks on see, et tasemeeksamid kontrollivad üldkeeleoskust, keeleseaduse kohaselt peaks kontrollima keeleoskust, lähtudes töö iseloomust ja töö- või ametikoha keelekasutusolukorrast.

Keeleseaduse § 29 sätestab nõuded täiskasvanute koolituse eesti keele õppekavale. Koolitusloa väljastamisel kontrollitakse nende nõuete formaalset täitmist, kuid puudub järelevalve täiskasvanute eesti keele kursuste kvaliteedi üle.

Avalikus teabes ja reklaamivaldkonnas jätkub inglise keele domineerimine, seda ennekõike Tallinnas, kus kaubandus- ja teenindusasutused eelistavad võõrkeelset teavet ja reklaami ning võõrkeelseid ettevõtetesid.

2011. aasta 1. juulil jõustunud keeleseaduses on reguleeritud poliitreklaami ja veebilehtede keelekasutus ning kaubamärkide avalikul eksponeerimisel edastatava võõrkeelse teabe esitamine eesti keeles, eraldi nõuded on ametlikule ja avalikule

keelekasutusele. Esimese puhul kehtib kirjakeele normi, teise puhul keelekasutuse hea tava järgimise nõue.

Probleemseks on osutunud keeleseaduse § 16 lg 3 nõue, et kaubamärgi kasutamisel isiku tegevuskoha tähisena või välireklaamis tuleb kaubamärgi võõrkeelne osa, mis sisaldab olulist teavet tegevuskoha, pakutava kauba või teenuse kohta, esitada ka eestikeelsena, kahjustamata seejuures kaubamärgi eristusvõimet ja kohaldamata nõuet, et eestikeelne tekst peab olema esikohal ega tohi olla halvemini vaadeldav kui võõrkeelne tekst. Seadus ei sätesta kaubamärkide puhul eestikeelse teabe suuruse ja vaadeldavuse kriteeriume ning võimaldab sätestatut tõlgendada väga formaalselt: ettevõtte sissepääsu juures on küll eestikeelne teave, kuid selle tekst on tihti nii väike, et jääb tavapärasel vaatlemisel märkamatuks. Nii on seaduse nõue vormiliselt täidetud, kuid olulise eestikeelse teabe edastamise nõue jääb sisuliselt täitmata.

Üha enam on ka probleeme võõrkeelsete standarditega, Eestis kehtivast 24 495 standardist on eesti keelde tõlgitud vaid 1361 (5,5%). Kehtivad õigusaktid ei pane ühelegi organisatsioonile kohustust Eestis kehtivaid võõrkeelseid standardeid eesti keelde tõlkida, kuigi paljude standardite järgimine on tehtud õigusaktidega kohustuslikuks ning tegemist on olulise tööalase teabega.

14.2. Strateegiline eesmärk

Tõhus järelevalve kehtestatud nõuete täitmise üle kõikides olulistes keeleseadusega hõlmatud keelekasutusvaldkondades.

14.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Järelevalvemenetluste arv aastas	2359	1961	2171	2500–3000
Tuvastatud rikkumiste osakaal	96%	88%	88%	70%

Järelevalvemenetluste arvu osas on eesmärk saavutatav (vaatamata 2011. a langusele), tuvastatud rikkumiste osakaalu vähenemine sõltub Eesti keelepoliitika elluviimise, sh keeleseaduse rakendamise järjekindlusest.

14.4. Tegevused

14.4.1. Pidevad tegevused

- Jätkata järelevalvet tööalase keeleoskuse nõuete täitmise üle vähemalt senises mahus, pöörates peatähelepanu avaliku sektori töötajate (pedagoogid, avalikud teenistujad, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste töötajad, avalik-õiguslike juriidiliste isikute asutuste töötajad), erasektoris hõivatud teenindajate ning elanikkonna turvalisuse tagamisega seotud töötajate keeleoskusele;
- tõhustada järelevalvet ametliku keelekasutuse eesti kirjakeele normile vastavuse, avaliku teabe eestikeelsuse ning avaliku keelekasutuse korrektsuse üle;

- saavutada venekeelse elanikkonna enamusega kohalikes omavalitsustes volikogude eestikeelne töö.

14.4.2. Konkreetsete tegevused

Täidetud

- Täiendada keeleseadust sätetega, mis reguleerivad või täpsustavad veebilehtede, kaubamärkide avalikul eksponeerimisel edastatava avaliku teabe, lepingute ning teiste oluliste valdkondade keelekasutust; meediaväljaannete puhul sätestada nõue järgida keelekasutuse head tava;
- täiendada alkoholiseadust nõudega, et alkoholitoodete müügil tagatakse tarbijale kirjalik eestikeelne teave;
- analüüsida võimalust ja võimaluse korral sätestada poliitilise reklaami eestikeelsuse nõue, keelamata seejuures võõrkeelset reklaami;
- vaadata üle Keeleinspektsiooni järelevalvepädevus keeleseaduses ning täiendada seda vajalike sätetega (sh järelevalve kvaliteedinõuete täitmise üle nendes koolitusasutustes, mis tegelevad täiskasvanute riigikeeleõppega).

Täitmata

- Siduda tööloa saamine täidetaval ametikohal nõutava eesti keele oskuse omamise, kohustusliku keeleõppe läbimise või keeleõppes osalemisega;
- soodustada ettevõtettenimede registreerimise kohustuse ja sellega kaasneva nõustamise kaudu eestipäraste ettevõtettenimede kasutamist.

14.4.3. Takistused

- Kokkuleppe puudumine eesti keele oskuse või keeleõppe nõude laiendamiseks tööloa taotlejatele;
- selge seisukoha puudumine ärinimede ja ettevõtettenimede täpsema reguleerimise vajaduse osas.

15. Meede 13: keeleteavitus

15.1. Perioodi 2011–2012 lühiiseloostus ja mõjuhindang

Keelevaldkonna tegevustest teavitatakse ühiskonda peamiselt ajakirjanduse kaudu.

Rahvusringhäälingus on mitmeid regulaarseid keelesaateid (Vikerraadio „Keelesaade” ja „Keelesäuts”). Elavat vastukaja on pälvinud emakeelepäeva e-etteütlus ning kokkuvõttevõistlus „Tuum”, mille läbiviimist on toetanud Haridus- ja Teadusministeerium.

SA Kultuurileht annab riigi toel välja nädalalehe Sirp, kus 4 korda aastas ilmub Keele Infoleht. Keelealast teabematerjali on oma Koolielu veebilehel avaldanud Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, Eesti Keele Instituut on teinud laialdaselt kättesaadavaks olulisi sõnaraamatuid ning andmekogusid.

Eesti keele kasutamist kultuuridevahelises suhtluses edendab eelkõige Migratsiooni ja Integratsiooni Sihtasutus Meie inimesed (MISA) riikliku lõimumisprogrammi raames, sh uusimmigrantide suunal. Formaalharidussüsteemis jätkub muu õppekeelega gümnaasiumide üleminek valdavalt eestikeelsele õppele ning eesti keele osatähtsuse suurendamine alus- ja põhihariduses.

Eesti keele õpet muulastele ning informatsiooni kultuuridevahelise suhtluse kohta pakub Rahvusringhäälingu venekeelne programm Raadio 4.

Loodud on Eesti Keeleressursside Keskus, mille ülesandeks on käivitada süsteem olemasolevate keeleressursside tutvustamiseks, teavitamiseks ja potentsiaalsete kasutajate koolitamiseks.

Märkimisväärsed on Eesti Keele Instituudi keelenõustamistöo ja Emakeele Seltsi tegevused koostöös ülikoolide ja HTM-i keeleosakonnaga (konverentsid, kõnekoosolekud, keelelaagrid, ajakirja Oma Keel väljaandmine, keelepäevad (sh välismaal), üliõpilaste õppesõidud jms).

Piirkondlike ja etniliste allkeelte väärtustamine toimub põhiliselt Kultuuriministeeriumi ja Rahvakultuuri Keskuse hallatavate, võrdlemisi stabiilselt finantseeritavate riiklike piirkondlike kultuuriprogrammide kaudu. Toetatakse murdekeelseid ajalehti, raamatuid (sh õpikuid ja sõnastikke), raadiouudiseid, TV-seriaali, murdekeelte ja omakultuuri õpet koolides jms. Riigi toel töötavad Võru Instituut, Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele ja kultuuriuuringute keskus jt analoogilised institutsioonid. Sotsiaalsete ja kultuuriliste allkeelte väärtustamise kohta andmed puuduvad.

Keelenõukogu seminarid arengukava meetmete kohta on avalikud ja püüavad hõlmata võimalikult laia ringi inimesi. Teavet aruteluteemade ning otsuste ja ettepanekute kohta levitatakse meedias. Suuremat tähelepanu on saavutanud keelefoorumid, kus analüüsitakse EKA elluviimist. Keelefoorumitel on osalenud ka Vabariigi President.

Keeleteavituse seisukohalt on väga olulised riiklikud keeleauhinnad. Iga-aastast Wiedemanni keeleauhinda on välja antud 25 korda; käimas on seadusemuudatuse ettevalmistamine, millega Wiedemanni keeleauhind on kavas võrdsustada mahult muude riigi väljaantavate elutööpreemiatega, Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta keeleteo auhind aga muuta riiklikuks. Üldsust aktiveerivad nii HTM-i korraldusel toimuv konkurss aasta keeleteo rahvaauhinna selgitamiseks kui ka keeleauhindadega seotud regulaarsed keelepäevad (aasta

keeleteo auhinna kätteandmine kantakse veebis üle). Mõnda keeleteavitusüritust on toetatud HTM-i väärtusarendusprogrammi kaudu.

Riigi ja kohaliku omavalitsuse töötajatel on võimalus kasutada eestikeelset tarbetarkvara. Enamikul vabavara põhistest sisuhaldus- jm tarkvaradest on eesti keele tugi. Erandiks on välisesindused, kus rakendatakse üha rohkem kohalikke töötajaid ning kus seetõttu on valdavalt kasutusel ingliskeelne tarkvara.

Leidub rakendusplaanis arengukava võimalike täitjatena/partneritena viidatud institutsioone, kus keeleteemaga seotust vajalikul määral ei teadvustata, või vastupidi, kus leitakse (Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, SA Kultuurileht), et nende vastav potentsiaal on alakasutatud.

Seireperioodil on tehtud arvestatavaid samme üldsuse keeleteadlikkuse edendamisel. Eriti puudutab see interaktiivseid tegevusi. Tõenäoliselt on üldrahvalikest kampaaniatest viljakamad järjekindlad ja täpselt fookustatud tegevused (erialakeelte arendamine, keeletehnoloogiate loomine, õppekavaarendus kõigil kooliastmeil, õpetajakoolitus jne) ning nende tulemuste juurutamine ja laialdane tutvustamine, nagu ka stiiliteadlik keelekasutus avalikkusele suunatud infokanaleis. Esiletoomist väärivad SA Kultuurileht väljaanded, kus vaatamata professionaalsete keeleteoimetajate alatasustatusele püüeldakse eeskujuliku keelekasutuse poole, nii nagu ka Rahvusringhäälingu põhiprogrammides, kus on ametis keelenõustaja.

15.2. Strateegiline eesmärk

Tõhus, mitmekülgne ja kaasav keeleteavitus

15.3. Indikaatorid ja eesmärgi saavutatavuse prognoos

	2010	2011	2012	2017
Aasta keeleteo valimisel osalejate arv	1336	768	794	1800

Eesmärgi saavutamine on võimalik.

15.4. Tegevused

15.4.1. Pidevad tegevused

- Informeerida keelekasutajaid nüüdisaegsetest keeleressurssidest;
- suurendada üldist keeleteadlikkust avaliku keelekasutuse valdkonnas;
- toetada eesti keele kasutamist kultuuridevahelises suhtluses;
- väärtustada eesti keele piirkondlikke, etnilisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi allkeeli keele väljendusrikkuse allikana ja toetada nende laiemat kasutamist;
- teavitada üldsust eesti keele arengukava raames tehtud tööst ja saavutatud tulemustest;
- kaasata ühiskond üldrahvalike algatuste kaudu sobival viisil eesti keele arengukava elluviimisesse.

15.4.2. Konkreetsed tegevused

Täidetud

- Jätkata F. J. Wiedemanni keeleauhinna ja aasta keeleteo auhinna väljaandmist ning nendega seotud ürituste korraldamist.

Täitmisel

- Võtta riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustes, sealhulgas välisesindustes, samuti teistes avalikes huvides tegutsevates asutustes kasutusele eestikeelne tarbetarkvara;
- aidata luua ning kinnistada uute veebirakenduste kasutamise harjumust.

Täitmata

- Väärtustada eestikeelset eneseväljendust uutes suhtluskanalites;
- teadvustada ja edendada eesti keele arengukava üldrahvaliku arenguprogrammina.

16. „Eesti keele arengukava 2011–2017” rakendusplaani 2011–2012 täitmine ja rahastamine

Meede 1: kirjakeele ühtsuse, üldarusaadavuse, asja- ja ajakohasuse tagamine

*maksumus
eurodes*

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Põhijoontes stabiilne (ühtlustatud, normingute ja soovitusetega hõlmatud), ajakohane (muutuvate olude vajadusi silmaspidav) ja rikas (stiililist varieerimist võimaldav) kirjakeel; ajakohane eesti oskuskeel ning eri valdkondi võimalikult ühtlaselt kattev oskussõnavara; nimed on suhtluses ühemõttelised ja täpsed	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 1 loetletud tegevustele	356 947	318 549	378 996	334 509
<p>Meetme tegevusi rahastati 2011. a kokku summas 318 549 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudi tegevustele 209 203 €, Eesti Terminoloogia Ühingule ja Eesti Rakenduslingvistika Ühingule programmi „Eestikeelse terminoloogia toetamine” täitmiseks à 40 871 €, Tartu Ülikoolile 10 226 €, Tartu Linnavalitsusele 11 248 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” keelevaldkonna projektide rahastamiseks 4000 €, Emakeele Seltsile 2130 €.</p> <p>2012. a rahastati meetme tegevusi summas 334 509 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudile 209 193 €, Eesti Terminoloogia Ühingule ja Eesti Rakenduslingvistika Ühingule à 40 871 €, Tartu Ülikoolile 10 226 €, Tartu Linnavalitsusele 12 748 €, Eesti Keele Sihtasutusele 4000 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” keelevaldkonna projektidele 16 000 €, Emakeele Seltsile 600 €.</p>					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Registreeritud keelenõuannete arv (alates 1993. aastast)	130 000	135 300	144 500	180 000

	Kirjakeele norminguid kajastavate uute keelekorraldusvahendite (ÕS, käsiraamatud) ilmumine	0	0	0	3
	Ühtsesse terminiandmebaasi sisestatud eestikeelsete oskussõnade arv	0	0	0	50 000
	Keeleliselt korrastatud nimede osakaal reguleeritavatest nimedest	20%	25%	30%	60%

Meede 2: eesti keele uurimine ja keelekogude arendamine

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Eesti keele uurituse ja keeleressursside tase on piisav muutuva ühiskonna keeleliste protsesside mõistmiseks, tõhusaks suunamiseks ja keelekasutajale vajalike vahendite loomiseks	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 2 loetletud tegevustele	1 586 287	1 297 521	1 661 703	1 312 580

Meetme tegevusi rahastati 2011. a summas 1 297 521 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudi tegevusteks 194 461 €, Tartu Ülikoolile 63 912 €, Emakeele Seltsile 4790 €, Eesti Keele Sihtasutusele 3850 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” keelevaldkonna projektidele 179 326 €, keelevaldkonna teadusteemade sihtfinantseerimiseks ja projektide grantfinantseerimiseks (Eesti Teadusfondi kaudu) 822 022 €, teaduskollektsioonide eelarvest Eesti Keele Instituudi ja Tartu Ülikooli keelekogude rahastamiseks 29 160 €. **2012. a rahastati meetme tegevusi summas 1 312 580 eurot.** Sellest Eesti Keele Instituudile 194 437 €, Tartu Ülikoolile 63 912 €, Emakeele Seltsile 44 799 € (kasv võrreldes 2011. a on seotud eesti keele akadeemiliste tervikkäsitluste koostamisega), Eesti Keele Sihtasutusele 10 000 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektidele 170 876 €, teadusteemade sihtfinantseerimiseks ja grantfinantseerimiseks 799 316 €, Eesti Keele Instituudi ja Tartu Ülikooli keelekogudele 29 240 €.

Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Ilmunud eesti keele akadeemiliste tervikkäsitluste arv	0	0	0	6
	Ilmunud eesti keele akadeemiliste sõnaraamatute arv	0	0	2	5
	Korpuste ja andmebaaside maht	100%	100%	107%	150%

Meede 3: eesti keele keeletehnoloogilise toe arendamine

Strateegiline eesmärk	Ülesanded ja tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Eesti keele keeletehnoloogiline tugi on võrdsel tasemel arenenud keeletehnoloogiaga riikide (nt Põhjamaad) keeltega suundades, mida nõuavad eesti keelele orienteeritud tarkvara arendused ja rakendused	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 3 kirjeldatud tegevustele	765 342	765 342	907 545	749 208
<p>Meetme all on kajastatud HTM-i eelarvest finantseeritava riikliku programmi „Eesti keeletehnoloogia” projektide rahastamine. 2012. aastasse oli planeeritud rahastamise kasv, kuid eelarve vahendid kasvu ei võimaldanud. 2012. aasta täitmine on võrreldes 2011. aastaga väiksem, kuna tellitavate arendusprojektide taotlusvoor lükkus 2012. aasta lõpust 2013. aasta algusesse.</p>					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Võrreldes arenenud keeletehnoloogiaga riikidega võimalus kasutada loomulikku kõnesünteesi, piiratud valdkondadele loodud kõnetuvastust, inimene-masin-dialoogisüsteemi ja masintõlke prototüüpi	50-60%	53-63%	56-66%	70-80%

Meede 4: eesti keele valdamise tagamine, eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine ning eesti keele kasutamiseks võimaluste loomine eestikeelses üldhariduses

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Kõigi õpilaste eesti keelt ja eestikeelset kultuuriruumi väärtustav hoiak ning tänapäeva ühiskonna nõuetele vastav kõikide eesti keele osaoskuste valdamine, võimalused eesti keele aktiivseks ja passiivseks kasutamiseks	Tegevused vastavalt vahearuande meetmes 4 loetletud tegevustele	332 149	224 072	581 596	221 676
<p>Meetme tegevusi rahastati 2011. a summas 224 072 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudile 34 450 €, Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele (REKK) 17 895 €, Tartu Ülikoolile 72 859 €, Tallinna Ülikoolile 25 565 €, Emakeele Seltsile 28 097 €, Emakeeleõpetajate Seltsile 13 741 €, MTÜ-le Hea Laps 10 865 €, MTÜ-le Ühendus R.A.A.A.M. 12 600 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektidele 6000 €, Nõo Reaalgümnaasiumile 2000 €. 2012. a rahastati meetme tegevusi summas 221 676 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudile 34 450 €, REKK-ile ja SA-le Innove kokku 2000 €, Tartu Ülikoolile 98 799 €, Tallinna Ülikoolile 17 165 €, Emakeele Seltsile 24 626 €, Emakeeleõpetajate Seltsile 11 000 €, MTÜ-le Hea Laps 8936 €, MTÜ-le ÜhendusR.A.A.A.M. 5800 €, Nõo Reaalgümnaasiumile 2300 €, Eesti Keele Sihtasutusele 4200 €, OÜ-le Icoon 2300 €, Põltsamaa Linnavalitsusele 4100 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektidele 6000 €.</p>					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Hea või väga hea emakeeleoskusega esmakursuslaste osakaal kõrgkoolis	57,1%	pole uuritud	pole uuritud	60%
	Üldhariduskooli eesti keele riigieksami keskmine hinne	58,6	59,3	62,9	üle 58

Meede 5: eesti keele oskuse tagamine ning eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine muukeelses üldhariduses

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Muukeelse põhikooli lõpetajate eesti keele oskus on tasemel B2 ja gümnaasiumilõpetajatel tasemel C1	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 5 loetletud tegevustele	641 609	524 032	638 477	744 422
<p>Meetme tegevusi rahastati 2011. aastal summas 524 032 eurot. Sellest OÜ-le Hydraco 25 586 €, Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele keeleõppekulude hüvitamiseks 30 041 €, TÜ Narva Kolledžile 1500 €, EL-i ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” täitmiseks 449 955 € (programmi elluviija on Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed (MISA)), programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide täitmiseks 16 950 €. 2012. a rahastati meetme tegevusi summas 744 422 eurot. Sellest OÜ-le Hydraco 1321 €, Eesti Keele Sihtasutusele 1200 €, SA-le Innove keeleõppekulude hüvitamiseks 29 911 €, ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” rahastamiseks 683 460 (elluviija MISA), programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 22 770 €, Eesti Keele Kui Teise Keele Õpetajate Liidule 5760 €.</p>					
Indikaatorid		2009	2011	2012	2017
	Eesti keele kui teise keele riigieksami vähemalt 60% tulemusega sooritanute osakaal eksamil käinud gümnaasiumilõpetajate arvust	66,3%	67,6%	70,3%	70,0%

Meede 6: kutsehariduse õpilaste eesti keele oskuse tagamine

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Kutseõppeasutuste keeleõpe annab õppekavale vastavad tulemused	Tegevused vastavalt vahearuande meetmes 6 loetletud tegevustele	140 606	119 227	236 473	286 406
<p>Kutsehariduse valdkonna tegevusi on rahastatud EL-i ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” vahenditest. Programmi elluvijaks on Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed. Tegelik eelarve kajastatud vastavalt sihtasutuse poolt esitatud 2011. ja 2012. a aruannetele (sh programmi administreerimise kulud). Kutsehariduse valdkonna tegevused programmis: kutseõppurite ja täiskasvanute gümnaasiumide õppurite täiendav keeleõpe; kutseõppeasutuste pedagoogide täienduskoolitus; kutseõppeasutuste mitmekultuurilise õppesüsteemi nõustamise arendamine.</p>					
Indikaatorid		2009	2011	2012	2017
	Eesti keele tasemeeksami sooritanute osakaal kõigist eesti keele tasemeeksamit teinud kutseõppuritest	11,4%	17,8%	18,5%	20,0%

Meede 7: eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Kõrgkoolilõpetajate eesti keele oskuse kõrget taset tagav eestikeelne kõrgharidus on olemas kõigil õppeastmetel kõigis õppekavarühmades, kusjuures toetatakse ka võõrkeelse õppe võimalusi; tähtsamad teadustulemused avaldatakse ka eesti keeles, säilitades ja arendades eesti teaduskeelt, vältides mis tahes teadusala täielikku võõrkeelestumist	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 7 loetletud tegevustele	632 214	322 460	754 157	368 761
<p>Meetme tegevusi rahastati 2011. a summas 322 460 eurot. Sellest SA-le Archimedes 212 314 €, SA-le Eesti Mõtteloo Sihtkapital 34 956 €, EL-i ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 201–2013” rahastamiseks 65 350 €, programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 9840 €.</p> <p>2012. a rahastati meetme tegevusi summas 368 761 eurot. Sellest SA-le Archimedes 212 314 €, SA-le Eesti Mõtteloo Sihtkapital 31 956 €, EL-i ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine” rahastamiseks 117 391 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 7100 €. Lisaks on riigieelarvest tehtud kulutusi eesti keele õpetajate ja teiste keeletespialistide ettevalmistamiseks ülikoolides. 1. okt 2011 õppis eesti keele valdkonnaga seotud õppekavadel riigieelarvelistel õppekohtadel 627 üliõpilast, neist 10 rakenduskõrghariduse tasemel, 358 bakalaureuseõppes, 211 magistriõppes, 48 doktoriõppes. 1. okt 2012. a 598 üliõpilast, neist 13 rakenduskõrghariduse tasemel, 355 bakalaureuseõppes, 183 magistriõppes, 47 doktoriõppes. Arvestuslikult lisandub meetme kuludele 2011. a ca 1,59 milj € ja 2012. a 1,64 milj €.</p>					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Eestikeelseid õppekavasid sisaldavate õppekavarühmade osakaal kõigist õppekavarühmadest	100%	100%	100%	100%

	Kaitstud võõrkeelseid doktoritöid erialase teaduspublikatsiooni mahus eestikeelse resümeega või eestikeelseid doktoritöid kõigist doktoritöödest	80%	75%	70%	95%
--	--	-----	-----	-----	-----

Meede 8: eesti keele piirkondlike erikujude arendamine Eestis

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Eesti keele piirkondlikud erikujud toimivad kultuuriväärtuste ning igapäevaelu osana, eesti kirjakeele arendamise ühe allikana ja kohaliku eesti identiteedi kandjana	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 8 loetletud tegevustele	271 625	324 328	271 625	314 727
<p>Meetme tegevusi rahastati 2011. a summas 324 328 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudile 77 333 €, Emakeele Seltsile 1424 €, Haanimihihi Nõvvokojale 3830 €, Võru Instituudile 2680 €, Kihnu Kultuuri Instituudile 1250 €, Kitzbergi Sõprade Seltsile 300 €, programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 2500 €, Kultuuriministeeriumi eelarvest erinevate programmide projektide rahastamiseks 235 011 €. 2012. a rahastati meetme tegevusi summas 314 727 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudile 77 350 €, Võru Instituudile 3830 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide täitmiseks 1000 €, Kultuuriministeeriumi eelarvest erinevate programmide rahastamiseks 232 547 €. Kultuuriministeeriumi kaudu viiakse ellu järgmisi programme: vana Võrumaa kultuuriprogramm, Mulgimaa kultuuriprogramm, Setumaa kultuuriprogramm, Kihnu kultuuriruumi programm, saarte programm, Virumaa programm.</p>					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Murdekeelsete tele- ja raadiosaadete maht nädalas	20 min	30 min	35 min	50 min
	Murdekeelsete trükiste arv	12	10	15	15

	Murdekeelsetel massiüritustel osalejate arv	7000	2500	4350	8000
	Koolinoorte esitatud murdekeelsete võistlustööde arv	100	146	210	150

Meede 9: väliseestlaste eesti keele oskuse säilimise toetamine

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Välismaal olevatel eestlastel on säilinud eesti keele oskus	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 9 loetletud tegevustele	415 426	406 615	421 817	371 952
<p>Meetme tegevusi rahastati 2011. a summas 406 615 eurot. Valdav osa tegevustest on seotud rahvuskaaslaste programmi elluviimisega (programmi eelarvest 2011. a 394 076 € ja 2012. a 357 900 €). Üldsummast Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutusele Meie inimesed 44 738 €, MTÜ-le Eesti Instituut 165 849 €, SA-le Archimedes 117 597 €, Stockholmi Eesti Koolile 21 091 €, Emakeele Seltsile 12 539 €, Rahvusraamatukogule 12 608 €, Eesti Keele Sihtasutusele 7030 €, OÜ-le Miksike 8947 €, Eestikeelse Hariduse Seltsile 4000 €, MTÜ-le Rannila RY 5000 €, MTÜ-le Kultuuriseltside Ühendus 4660 €, The Nordic Press Inc. ja Sydney Eesti Seltsile à 1278 €. 2012. a rahastati meetme tegevusi summas 371 952 eurot. Sellest Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutusele Meie Inimesed 38 496 €, MTÜ-le Eesti Instituut 160 501 €, SA-le Archimedes 137 512 €, Stockholmi Eesti Koolile 21 091 €, Emakeele Seltsile 14 052 €, Tartu Akadeemilisele Meeskoorile 300 €.</p>					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Väliseestlasi osalemas eesti keele õppes ja päevadel Eestis ja välismaal	1500	1775	2893	2800

Meede 10: viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse toetamine

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Määrata kindlaks keeleliste erivajadustega inimrühmad, arendada välja süsteemne viipekeele õpe ja uurimine ning tagada vajalikud tõlketeenused	Tegevused vastavad vahearuaude meetmes 10 loetletud tegevustele	447 382	143 841	517 684	175 618
<p>Meetme tegevusi rahastati 2011. a summas 143 841 eurot. Sellest ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” tegevusteks 28 156 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 7000 €, Sotsiaalministeeriumi kaudu hasartmängumaksu laekumisest rahastatavad viipekeelega seotud projektid 6824 € ning viipekeele tõlkeks kolmes suuremas omavalitsuses (Tallinn, Tartu, Pärnu) 101 861 €. 2012. a rahastati meetme tegevusi summas 175 618 €. Sellest ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” projektide rahastamiseks 56 741 €, programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 7000 €, Sotsiaalministeeriumi kaudu hasartmängumaksu laekumisest rahastatavad viipekeelega seotud projektid 2350 € ning viipekeeletõlkeks kolmes suuremas omavalitsuses 109 527 €. Teiste omavalitsuste kohta andmed puuduvad.</p>					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Viipekeelde tõlgitud TV-saadete maht	40 min	0	8 min	60 min
	Atesteeritud viipekeeletõlkide arv	27	25	26	40

Meede 11: eesti keele arendamine võõrkeelte kontekstis ning eesti keele rahvusvahelise esindatuse tagamine

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Eesti keele ja kultuuri tuntus teistes riikides ning teiste keelte ja kultuuride tuntus Eestis on suurenenud	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 11 loetletud tegevustele	1 006 346	956 324	1 061 157	976 002
<p>Meetme tegevusi rahastati 2011. aastal summas 956 324 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudile 84 683 €, Soome Instituudile Eestis 12 782 €, Eesti Keele Sihtasutusele 6650 €, võõrkeelte strateegia rakendamiseks (eraldati vahendeid 11 asutusele) 72 660 €, MTÜ-le Fenno-Ugria Asutus 254 177 €, MTÜ-le Eesti Instituut 356 052 €, rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksudeks tasuti 42 437 €, ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” projektide rahastamiseks 101 483 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 25 400 €. 2012. a rahastati meetme tegevusi summas 976 002 eurot. Sellest Eesti Keele Instituudile 84700 €, võõrkeelte strateegia rakendamiseks (eraldati vahendeid 7 asutusele) 87 758 €, OÜ-le Hydraco 30 000 €, MTÜ-le Fenno-Ugria Asutus 254 177 €, MTÜ-le Eesti Instituut 380 736 €, liikmemaksudeks tasuti 44 902 €, ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” projektide rahastamiseks 67 969 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 18 900 €, SA-le Innove 6860 €.</p>					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Eesti keele akadeemilise välisõppe õpetuskeskuste arv väljaspool Eestit	11	11	11	18

Meede 12: keeleseaduse täitmise järelevalve

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Tõhus järelevalve kehtestatud nõuete täitmise üle kõikides olulistest keeleseadusega hõlmatud keelekasutusvaldkondades	Tegevused vastavad vahearuande meetmes 12 loetletud tegevustele	260 467	260 531	315 084	260 531
Keeleinspektsiooni tegevuskulud (tööjõu- ja majandamiskulud).					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Järelevalvemenetluste arv aastas	2359	1961	2171	2500-3000
	Tuvastatud rikkumiste osakaal	96%	88%	88%	70%

Meede 13: keeleteavitus

Strateegiline eesmärk	Tegevused	2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
Tõhus, mitmekülgne ja kaasav keeleteavitus	Tegevused vastavad vahearuaude meetmes 13 loetletud tegevustele	62 633	112 938	63 912	146 084
<p>Meetme tegevusi rahastati 2011. aastal summas 112 938 €. Sellest Emakeele Seltsile 13 117 €, Eesti Rahva Muuseumile 6400 €, SA-le Kultuurileht 4800 €, Eesti Keele Sihtasutusele 30 862 €, Wiedemanni keeleauhind 32 000 €, Eesti Rahvusringhäälingule 8400 €, ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” projektide rahastamiseks 12 859 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 4500 €.</p> <p>2012. aastal rahastati meetme tegevusi summas 146 084 €. Sellest Emakeele Seltsile 24 063 €, Eesti Keele Sihtasutusele 38 336 €, Wiedemanni keeleauhind 32 000 €, Eesti Rahvusringhäälingule 8400 €, ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” projektide rahastamiseks 38 785 €, riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu” projektide rahastamiseks 4500 €.</p>					
Indikaatorid		2010	2011	2012	2017
	Aasta keeleteo valimisel osalejate arv	1336	768	794	1800

		2011 eelarve		2012 eelarve	
		planeeritud	tegelik	planeeritud	tegelik
	KOKKU	6 919 033	5 775 780	7 810 226	6 262 476

„Eesti keele arengukava 2011–2017” rakendusplaani 2011–2012 täitmise vahearuandes on kajastatud järgmised rahastamisallikad: Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarves keele valdkonnale kavandatud vahendid (v.a väärtusarendusprogrammi muu kui keele valdkonnaga seotud tegevusteks, rahvuskaaslaste programmi väliseesti arhiiviprojektide rahastamiseks ja kirikutega seotud tegevusteks); EL-i ESF-i programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” vahendid; HTM-i eelarves teadus- ja arendustegevuse valdkonnale kavandatud vahenditest eesti keelega seotud sihtfinantseeritavad teadusteemad, Eesti Teadusfondi (alates 2012. a Eesti Teadusagentuur) grantid, riiklike programmide „Eesti keeletehnoloogia” ja „Eesti keel ja kultuurimälu” projektid, keelekogud; Kultuuriministeeriumi eelarves olevate riiklike programmide vahendid; Sotsiaalministeeriumi kaudu hasartmängumaksu laekumisest rahastatavate projektide vahendid; kohalike omavalitsuste kulud tõlketeenustele; Eesti Rahvusringhäälingu kulud keelesaadete ettevalmistamiseks ning viipekeele tõlkeks.

Riigieelarvest on tehtud kulutusi ka eesti keele õpetajate ja teiste keeletespetsialistide ettevalmistamiseks ülikoolides. 1. okt 2011. a õppis eesti keele valdkonnaga seotud riigieelarvelistel õppekohtadel 627 üliõpilast ning 1. okt 2012. a 598 üliõpilast. Ligikaudsed kulud nende spetsialistide õpetamiseks on u 1,6 miljonit eurot aastas (meede 7). Kuna tegemist on ligikaudsete kuludega, siis ei sisaldu need vahearuande tegelikes kuludes, mis on ka üks põhjusi, miks tegelikud kulud kokku on oluliselt väiksemad planeeritust.

Lisaks on eesti keelega seotud tegevusi erinevate asutuste, organisatsioonide, kohalike omavalitsuste kuludes, mida aga ei ole võimalik üksikasjalikult tuvastada ning mida käesolev aruanne ei kajasta. Tegelik eelarve täitmine on mitme meetme puhul väiksem planeeritust, kuna rakendusplaanis oli kavandatud tegevuste eelarvete kasv, mida tegelikkuses ei ole toimunud.

Lisa 1. Eesti keelenõukogu ettepanekud „Eesti keele arengukava 2011–2017” edasise elluviimise soodustamiseks

Meetmeid 1–13 käsitlevad ettepanekud on vahendatavad EKA põhitäitjatele vastavas valdkonnas, meetmete piire ületavaid ettepanekuid käsitleb eelkõige Haridus- ja Teadusministeerium.

Meede 1: kirjakeele ühtsuse, üldarusaadavuse, asja- ja ajakohasuse tagamine

- Arendada erinevaid sõnaraamatuid, käsiraamatuid ja teisi õigekeelsusallikaid ühendavat kõigile kättesaadavat (nii veebiotsingu kui ka sotsiaalmeedia kaudu) e-keelenõu keskkonda;
- korraldada täienduskoolitust kõigi aineõpetajate kirjakeeleoskuse ja keeleteadlikkuse kasvatamiseks;
- analüüsida ESTERM-i andmebaasist lähtuvalt ühtse terminibaasi eesmärki, leida lihtsaid ja paindlikke lahendusi eesti terminivara arendamiseks kõigile kättesaadaval viisil (arvestades Vikipeedia-laadsete veebikeskkondade arendamise kogemust);
- tagada terminoloogiaprogrammi plaanikohane rahastamine aastatel 2013–2017;
- jätkata nimeteemaliste õigusaktide analüüsi, et leida võimalusi eestikeelse keskkonna säilitamiseks nimekorralduses.

Meede 2: eesti keele uurimine ja keelekogude arendamine

- Kindlustada eesti keele uurimist ja keelekogude arendamist toetavate riiklike programmide jätkuprogrammide käivitamine ning rahastamine kavandatud ülesannete täitmist võimaldavas mahus;
- kindlustada eesti keele uurijate järelkasv, pöörates erilist tähelepanu artikuloorse foneetika ja morfoloogia uurijate ettevalmistamisele;
- tõhustada uurimisasutuste koostööd nende kompetentsi ühendamiseks ja efektiivsuse tõstmiseks;
- alustada morfoloogia tervikkäsitluse koostamist;
- algatada eesti keele akadeemilistele tervikkäsitlustele toetudes eesti kirjakeele uue, ka suulist keelt kirjeldava akadeemilise grammatika koostamine;
- algatada eesti murrete grammatika ülevaateteose koostamine;
- algatada eesti keele ajaloo tervikülevaate koostamine;
- algatada eesti kirjakeele ajaloo tervikülevaate koostamine;
- tagada etümoloogiasõnaraamatu laiendatud versiooni ja eesti kohanimedele etümoloogilise sõnaraamatu tähtajaline valmimine.

Meede 3: eesti keele keeletehnoloogilise toe arendamine

- Võtta infootsisüsteemide loomisel Eesti keeletehnoloogia riikliku programmi raames senisest enam arvesse eesti morfoloogia eripära;

- koostada 2014. a lõpuks keeletehnoloogia õpetamise (bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppes) olukorra ja tulemuslikkuse analüüs TÜ-s ning TTÜ-s;
- uurida keeletehnoloogia spetsialistide vajadust keeletehnoloogiaga tegelevates uurimisasutustes ja IT-firmades 5–10 aasta perspektiivis;
- käivitada keeletehnoloogia olulisemaid valdkondi katvate TÜ ja TTÜ ühiste magistri- ja doktoriõppe moodulite (sobiva IT-õppekava raames) koostamine;
- keeletehnoloogia õppemoodulite käivitamiseks alustada Haridus- ja Teadusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, IT Akadeemia ja IT-sektori läbirääkimisi;
- ühendada Tallinnas tegutsevad kõnetehnoloogia grupid;
- analüüsida kehtiva indikaatori otstarbekust ning kaaluda vajadusel selle täpsustamist.

Meede 4: eesti keele valdamise tagamine, eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine ning eesti keele kasutamiseks võimaluste loomine eestikeelses üldhariduses

Õppekavaarendus

- Toetada eesti keele õppe atraktiivsuse suurendamist, sh uute valikkursuste loomist;
- jätkata eesti keele riigieksami arendamist;
- korraldada esmakursuslaste eesti keele oskuse uuring 2014. ja 2016. aastal.

Õpikud, sh eesti keele õpikud ja teised eesti keele alased materjalid

- Toetada riiklikult õpikute kirjutamist, korraldades õpikute analüüsi ja tutvustamist, koostades juhendmaterjale autoritele ning organiseerides infopäevi kirjastustele;
- taastada riiklik kontroll õpikukäsikirjade kvaliteedi üle;
- arendada e-õppematerjalide ja elektrooniliste eksamite väljatöötamist, lahendada nendega seotud meetoodilised, tehnilised ja õiguslikud probleemid.

Õpetajate välja- ja täiendusõpe

- Alustada ettevalmistusi eesti keele rühmaõppe ning õpetajate tasustatava õppetöövaba enesetäiendus- ja õppematerjali koostamise (pool)aasta süsteemi järkjärguliseks rakendamiseks;
- taastada gümnaasiumi aineõpetajate koolituses erialateaduskondade positsioon magistriõppekavade täitmisel.

Eesti keele õpetamine ja kooli keelekeskkond

- Kaasata Tallinna ja Tartu ülikoolid ja Tartu keelehooldekeskus koolide keelekeskkonna seisundi uurimisse ja arendamisse;
- tutvustada eesti keele ja teiste ainete õpetajatele lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) meetodeid.

Õppetööviline eesti keele alane tegevus

- Tihendada ajakirja Oma Keel sidet õpilaste, õpetajate ja lastevanematega (temaatika, kaastööd, tellimine ja levitamine);

- analüüsida eestikeelse arvutisuhtluse (sh mängud, tarkvara jm) arendamise võimalusi.

Meede 5: eesti keele oskuse tagamine ning eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine muukeelses üldhariduses

- Jätkata õpetajate täienduskoolitust kakskeelse õppe alal, seejuures tugevdada ülikoolide mitmekeelse ja kakskeelse õppe spetsialistide ja koolide koostööd;
- jätkuvalt parandada õpetajate eesti keele oskust;
- eesti keele maine parandamiseks tutvustada Eesti ühiskonnas tuntud muulaste saavutusi (nt kutsuda koolidesse esinema sportlasi, näitlejaid, teadlasi jms isikuid, kes on omandanud eesti keele arvestataval tasemel, on märkimisväärsete erialaste saavutusega);
- jätkata uusimmigrantide lõimimise programmide arendamist;
- suurendada venekeelses põhikoolis ametlikult eestikeelse aineõpetuse mahtu;
- soodustada isiklike kontakte noorte eestlaste ja muulaste vahel (sõpruskoolid, külastused, ühistegevused jne).

Meede 6: kutsehariduse õpilaste eesti keele oskuse tagamine

- Toetada eestikeelse õppe tugitegevuste läbiviimist;
- leida lahendusi riigikeeleõppe motivatsiooni tõstmiseks kutsekeskhariduses;
- töötada välja Euroopa keelemapi „Erialade keelemapp vanuserühmale 15+” mudel.

Meede 7: eesti keele oskuse ja väärtustamise arendamine ning eestikeelsuse säilitamine kõrghariduses ja teadustegevuses

Kõrghariduse keelsuse küsimuste selgitamiseks kõrgharidusreformi tingimustes on vaja:

- tellida uuring kõrghariduse keelsuse ja sellega kaasneva probleemideringi, sh poliitiliste ning ühiskondlike tahkude kirjeldamiseks ja analüüsimiseks;
- töötada koostöös ülikoolide, poliitiliste jõudude ja avalikkusega välja konsensuslik lahendus eesti ja inglise keele tasakaalustatud ja kestlikuks funktsioneerimiseks kõrghariduses ja teaduses.

Eestikeelse õppetöö toetamiseks on vaja:

- tagada õpikute tasuta kättesaadavus digitaalsel kujul;
- luua tingimused, mis motiveeriksid teadlasi senisest intensiivsemalt populariseerima oma valdkonna teadustulemusi ja teavitama neist eesti keeles nii populaarteaduslikes väljaannetes kui ka meedias; arvestada laiemale üldsusele suunatud teavitustegevust tingimusena akadeemiliste töötajate akrediteerimisel ja ametikohtadele valimisel;
- motiveerida õppejõude pöörama tähelepanu õppetöö keelele: lülitada üliõpilaste tagasisideküsitlustesse hinnang õppejõu keelekasutusele; tunnustada eestikeelsete õppevahendite autoreid; arvestada eestikeelse õppekirjanduse koostamist tingimusena akadeemiliste töötajate akrediteerimisel ja ametikohtadele valimisel;

- selgitada eestikeelse kõrgkooliõppe vajalikkust ja võimalikkust stabiilse poliitilise tahte ja täiendavate rahaliste ressursside saavutamiseks;
- pakkuda erialaõppejõududele metoodilist tuge mitte-emakeelsete üliõpilaste õpetamiseks;
- selgitada eesti keele spetsialistide vajadust.

Rahvusvahelistumise toetamiseks on vaja edendada mitmekeelsust kõrgkoolides, tugevdades oluliselt keelelisi tugitegevusi:

- tagada piisav võõrkeelne teave välisõppejõudude ja -üliõpilaste sujuvamaks lõimimiseks eesti kõrgharidus- ja elukeskkonda;
- tõhustada oluliselt keeleõpet kõrgkoolis, niihästi eesti keele õpet välisõppejõududele ja -üliõpilastele kui ka erialase eesti, inglise või muu keele õpet eesti emakeelega üliõpilastele, õppejõududele ja tugistruktuuri töötajatele;
- luua tõhus tugi teadlaste, õppejõudude ja tugitöötajate nii eesti-, inglise- kui ka muukeelsete tekstide tõlkimiseks ja toimetamiseks.

Meede 8: eesti keele piirkondlike erikujude arendamine Eestis

- Rahastada riiklikke piirkondliku kultuuriruumi programme mahus, mis tagaks neis ette nähtud keelealaste tegevuste jätkusuutlikkuse;
- ühendada eesti keele piirkondlike erikujude arendamiseks ja säilitamiseks Eesti piirkondlikud tegevuskavad ning luua ühtne riiklik toetusprogramm;
- võtta meetmeid eesti keele piirkondlike erikujude, eriti Lõuna-Eesti murrete rolli teadvustamiseks igapäevaelus ja sotsiaalhoolekandes;
- korraldada õpetajatele täienduskoolitusi eesti keele piirkondlike erikujude kohta.

Meede 9: väliseestlaste eesti keele oskuse säilimise toetamine

- Jätkata eesti keele õpetuskohtade toetamist välismaal suurenevas mahus;
- arendada eesti keele ja kultuuri õppe veebikeskkonda eri koduleelega õppuritele;
- jätkata tasuta avalikku keelenõuannet mitmes kanalis (telefonitsi, meili või kirja teel, veebis); tõhustada keeleabi saamise võimaluste tutvustamist;
- arendada väliseestlastele korraldatavaid eesti keele päevi, käsitledes laiemaid sihtrühmi huvitavaid teemasid, suurendada keelepäevade praktilist tähendust ning teha koostööd välismaal asuvate Eesti institutsioonidega;
- siduda arhiividele suunatud väliseesti kultuuripärandi talletamis- ja säilitamistegevus väliseestlaste keelt käsitleva materjali kogumisega;
- suurendada kohtade arvu suvistes eesti keele ja meele laagrites;
- laiendada välismaal töötavate eesti keele õpetajate täienduskoolituse võimalusi.

Meede 10: viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse toetamine

- Analüüsida viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust ning tagada see vajalikul määral;
- luua eesti viipekeele õigekeelsuskomisjon;
- alustada eesti viipekeele valdkonnapõhiste (näiteks õiguslane terminoloogia) seletavate nii paber- kui ka e-sõnaraamatute koostamist.

Meede 11: eesti keele arendamine võõrkeelte kontekstis ning eesti keele rahvusvahelise esindatuse tagamine

- Analüüsida programmiga „European Master’s in Translation” liitumise otstarbekust ja vajadusel leida võimalus selle programmiga ühinemiseks;
- suurendada eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programmi rahastust kavandatud mahus, mis võimaldaks programmi eesmärgi täita;
- käivitada täiskasvanute keeleõppes kvaliteedikindlustussüsteem.

Meede 12: keeleseaduse täitmise järelevalve

- Analüüsida keeleseaduse § 16 lg 3 sätestatud eestikeelse teabe esitamise nõude täitmist ning vajadusel täpsustada eestikeelse teabe suuruse ja vaadeldavuse nõudeid võõrkeelsetes kaubamärkides sisalduva olulise teabe eesti keeles esitamisel;
- analüüsida teiste riikide praktikat välispäritolu tööjõu keeleõppe korraldamisel, siduda tööloa saamine täidetaval ametikohal nõutava eesti keele oskuse, kohustusliku keeleõppe läbimise või keeleõppes osalemisega;
- soodustada ettevõtettenimede registreerimise kohustuse ja sellega kaasneva nõustamise kaudu eestipäraste ettevõtettenimede kasutamist, kaaluda ärinimede ja ettevõtettenimede täpsemat reguleerimist eraldi seadusega;
- analüüsida eesti keele tasemeeksameid ja eksamikorraldust reguleerivaid õigusakte ja vajadusel töötada välja muudatusettepanekud, et tagada eesti keele eksamite eesmärgipärasus ning töötajate tööalase eesti keele oskuse võimalikult objektiivne hindamine;
- leida võimalusi täiskasvanutele tööalase eesti keele kursusi korraldavate keelefirmade kvaliteedi hindamiseks (õpetajate kvalifikatsioon, tasemeeksami sooritanute osakaal vms);
- täiendada standardite vastuvõtmist reguleerivaid õigusakte, et sätestada õigusaktidega kohustuslikuks tehtud või laia kasutusala standardite eesti keelde tõlkimise kohustus või võõrkeelse standardi kohta eestikeelse teabe andmise kohustus.

Meede 13: keeleteavitus

- Töötada välja meediaplaan keelealase info süsteemseks ja atraktiivseks edastamiseks laiemale üldsusele;
- otsida võimalusi keeletoimetajate töö senisest suuremaks väärtustamiseks.

Üksikmeetmete piire ületavad ettepanekud

- 1) loobuda kõnetehnoloogia-alase arendustöö dubleerimisest (Eesti Keele Instituudis ja Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudis) ning koondada vastav tegevus TTÜ Küberneetika Instituuti,
- 2) kaaluda tõsiselt Eesti Keele Instituudi toomist Tallinnast Tartusse,
- 3) nimetada EKA elluviimise koordineerimiseks (sh rakendusplaani konkretiseerimiseks ja põhitäitjate vastutuse määramiseks) ja selle pideva seire tagamiseks rakendusüksus,
- 4) kaaluda EKA järgmisel seireperioodil kehtivate indikaatorite muutmist ning teha vajadusel muudatusettepanekud,
- 5) tellida EKA kehtimise lõpus selle täitmise ning mõju hindamiseks sõltumatu uuring.

